Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нээ гарана. | № 145 (18168) | 1989 оной июниин 24, суббото | Сэн 3 мүн.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

СҮҮДХЭДЭ 900 ГРАММААР

Зунай бэлшээриин үедэ малаа һайнаар таргалуулха хүсэлэнтэй Түнхэнэй соавхозхид холын хадата бэлшээридэ залуу эбэртэ бодо малаа гаргаба. Эндэхи гүүртэнүүд эртүүр бэлдэгдэнэ бэшэ. Мүнөө 1000 толгой хашарагуудаа Элшэрэй болон Үриин холын бэлшээридэ абаашагдаад, адуулагдана. Шэмхын, Хужарай отделениүүдэй мал адуулагшад В. Зверев, И. Котовщиков, М. Конюшкин, Г. Шагдуров, П. Таряшинов болон бусад зунай гурбан һара соо даалгагдаһан гүүрлэнгээ толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 800—900 граммаар нэмээхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө зунай эхин һарада үсэд шангаар худэлжэ ябана.

В. ТУЛАЕВ.

Түнхэнэй район.

ЭЗЭЕЭ ОЛОБО

СССР-эй ВДНХ-гай Гол комитедэй абаһан тогтоолой ёноор үнгэрһэн жэлдэ илалта туйлаһан ажахынуудые, ажалша коллективүүдые СССР-эй ВДНХ-гай диплом болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан тухай баярта мэдэсэл Москва хотоһоо һаяхан абтаба.

Баргажанай районой Хилганын колхоз Хүндэлэлэй диплом, «КавЗ» тухэлэй автобус түлөөһэгүйгөөр абаха болоо. Мүн лэ тиихэдэ Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хоёрдохи шатын диплом, УАЗ-31512-01 тухэлэй автомобиль түлөөһэгүйгөөр үгтэхэ байна.

Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд хоёрдохи шатын дипломдо хүртэбэ, «Электроника» Ц-401М тухэлэй үнгэтэ телевизорэй шагнагдаба.

Прибайкалин районой «Прибайкальский» совхозой Мостовкын һу һаалинин фермэдэ хоёрдохи шатын диплом, Электроника» Ц-401М тухэлэй үнгэтэ телевизор үгтэхэ болоо.

Прибайкалин районой «Зырянский» совхозой һаалишан Людмила Викторовна Корнаковада ВДНХ-гай Хүндэлэлэй диплом болон түлөөһэгүй «Москвич-412» тухэлэй автомобиляр шагнагдаба.

Хориин районой «Георгиевский» совхозой хонишон Галина Ринчиновна Бадмаева СССР-эй ВДНХ-гай алтан медаль ба 300 тухэригэй мүнгэн шанда хүртэхэ болоо.

Бүхыдөө республикын ажалэй 26 түрүүшүүл СССР-эй ВДНХ-гай мүнгэн медальнуудта, түс тустаа 150 тухэригэй мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

В. ДАМБАЕВ,
республикын Гүрэнэй агропромой түйлаһануудай выставкын директор.

Хурамхаанай районой Гаргын совхозой Анатолий Мункуевич Самбиловай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай звено үнгэрэгшэ хабарай тарилгын үедэ эршэтэй ажалаараа шалгараа һэн. Зургаан хүниһөө бүридэһэн энэ коллектив даалгагдаһан 1636 гектар газарта ороохото болон тэжээлэй үргамалнуудай тарилга болзоотоо дүүргэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: звеногой гэшүүд Г. Д. Зуртанов, Б. В. Елбоев гэгшэд тэжээлэй үргамалнуудые тарижа дүүргэд байна.

Г. ДАГБАЕВАЙ фото.

ШАГНАЛНУУД БАРЮУЛАГДАБА

1988 оной ажалай дүнгөөр бүхэроссин социалис мүрысөөндэ шалгаржа гараһан ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай худөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай Байгалай туршалгаүйлэдбэриин ажахыда РСФСР-эй Министриүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг барюулалгада зорюулагдаһан баяр ёнолол һаяхан болобо. Энэ баярай суглаан дээрэ социалис мүрысөөндэ шалгарһан ажалша коллективүүдтэ вымпелнүүд, хүндэлэлэй дипломууд барюулагдаһан байна. Байгалай ОПХ-гай хүдэлмэрилэгшэдэй 1987 оной дүнгөөр баһал нимэ үндэсэ шагналда хүртэһыень тэмдэглэхэгэр.

Туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудай управлениин мал ажалай таһаганай начальник Д. М. Ипатов ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудай дундаһаа онсо шалгарһан Байгалай ОПХ-да дамжуулгын Улаан туг дипломтойгоор барюулхадаа, ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые хани халуунаар амаршалаа. ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Президиумэй Түрүүлэгшэ, академик П. Л. Гончаровой амаршалгые эндэ суглараагшадта тэрэ уншажа үгөө. Нүхэр Ипатов ОПХ-гай мэргэжэлтэдэй, хүдэлмэрилэгшэдэй эрхилжэ ябаһан ажалыень, тэдэнэрэй хөрөусалгата хэрэгтэй ень үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Энэ баяр ёнололдо зорюулагдаһан суглаан дээрэ Байгалай ОПХ-гай директор Н. И. Шолен хөрөөгай үгэ хэлэхэдээ, 1988 оной болон байгша оной үнгэрһэн табан һарын дүнгүүдые согсолжо, зарим ажалша коллективүүдэй түйлаһан үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые онсолон тэмдэглэбэ. Мүн лэ тиихэдэ дутуу дундаһууд болон шидхэгдэгүй асуудалнууд дээрэ тогтоходоо, тэдэнние усадхаха хэмжэ ябуулганууд тушаа тогтоһон байна.

Закалтусай һу һаалинин фермые даагша А. С. Никонов, таряан ажалай бригадын бригадир А. К. Шимякин, эршэмтэй онол ажалай хүдэлдэг коллективэй бригадир П. М. Гвозденский, ахамад бухгалтер Т. Г. Суслова, ахамад апроном И. А. Аленичев гэгшэд түрэл партидаа, гүрэн түрэдөө баяр баясхалан хүргэбэ. Эдэнэр үйлэдбэриин гол асуудалнуудые амжалтатайгаар шидхэхэ хэрэгтэ институдай эрдэмтэдэй оруулһан хубитыень онсолон заагаа.

Удаань институдай үйлэдбэриин талаар директорэй орлогшо А. И. Лоскутников ВАСХНИЛ-ай СО-гой Президиумэй зүгһөө социалис мүрысөөндэ шалгаржа гараһан түрүүшүүлдэ вымпелнүүдые, дипломуудые, мүнгэн шангуудые бөрюулһан байна. Иимэ шагналда хүртэгшэдэй дундаһаа 1988 ондо үнэн бүриһөө 3752 килограмм һу һаахан А. С. Николаевай даадаа Закалтусай һу һаалинин фермэ, гектар бүриһөө 214,4 центнер үрэнэй хаатаабха суглуулһан Г. М. Ериловэй хүтэлбэрилдэг бригада, үнэн бүриһөө 4585 килограмм һу абаһан һаалишан А. А. Киселева, 1530 эталонно гектар газар элдүүрилһэн механизатор М. А. Корнев гэгшэд болоно.

Байгалай ОПХ-гай хүдэлмэрилэгшэд экономическа байдалаа һайжаруулха талаар айхабтар ехэ ажел ябуулжа байна. Илангаяа эрхим репродукциин ороохото үргамалнуудай, «элита» классэй хаатаабхын, олон жэлэйногоной үрэнэ хүрэнгэ үйлэдбэрилхэ, һайн үүлтэрэй мал олошоруулха, хүдэлмэрилэгшэдтэ социально-ажаһуудалай талаар таарамжатай эрхэ байдал олгуулха хэрэгтэ анхарха шухала гэжэ институдай директор Б. И. Николаев эндэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
Буряадай худөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай лабораториие даагша.

ИРАНАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачев болон Исламска Советэй суглаанай Түрүүлэгшэ, Иранай Исламска Республикын зэбэгэтэ хүсэнүүдэй Верховно ахамад командалагшын уялга гүйсэдхэжэ байһан А. А. Хашеми-Рафсанджани 2000 он болотор СССР-эй ба ИРИ-гэй хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай удаан болзорой программада, мүн Советскэ Союзай болон Иранай хоорондохи харилсаа холбооной гол ёнонууд тухай декларацида июниин 22-то Кремль соо гараа табиба.

Худалдаа наймаанай эрьесэ тухай хоёр ороной правительствануудай хоорондохи хэлсээндэ, Теджен-Серах-Мешхед гэжэ түмэр хөргы бариха тухай хэлсээндэ мүн лэ гар табигдаһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Лукьянов болон бусад тусхай тушаалтад, мүн А. Хашеми-Рафсанджанитай хамта ябаһан Иранай тусхай тушаалтад документнүүдтэ гар табилгын үедэ байлсаа.

* * *

Албанай хэрэгээр ерэһэн хэрэгэйнгээ тусхай хубиие түгэсхөөд, А. А. Хашеми-Рафсанджани энэл үдэртөө Москваһаа Ленинград ошохоёо мордобо.

Ниидэхынь үрда тээхэнэ Кремлиин Ехэ ордолгой Георгиевско залсоо хүндэтэ айлшаниие үдэшэлгын баяр ёнолол болоо.

М. С. Горбачев Иранай хүтэлбэрилэгшэтэй хүндэмүүшэ халуунаар хахасаад, аян замдаа һайн ябахыень тэрээндэ хүсэбэ.

Мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй харуулаар удэшэгдэһэн автомашинанууд Кремль соо-һоо гаража, аэропорт тээшэ шэглэбэ.

* * *

Э. А. Шеварднадзе, А. И. Лукьянов болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ хүндэтэ айлшанаа удэшэһэн байгаа.

* * *

Иранай болон Советскэ Союзай хоорондохи харилсаануудта ураг шаа эгээл ехэ алхам хэгдэбэ гэжэ А. А. Хашеми-Рафсанджани СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй түбтэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Совет ороной ниислэл хотодо хоёр үдэр соо үргэлжэлһэн хөөрэлдөөнүүдые үндэрөөр сэгнэхэдээ, уулзалгын эхиндэ Иранай талын табиһан бүхы шахуу зорилгонууд дүүргэгдээ гэжэ тэмдэглэбэ.

* * *

Үдэһөө хойшо А. А. Хашеми-Рафсанджани Ленинград ерэбэ. Арадай депутадуудай городской Советэй гүйсэдхэхэ комитедтэ тэрээнтэй уулзалга хэгдээ. Илалтын талмай дээрэ Иранай хүтэлбэрилэгшэ городые баатарлигаар хамгаалагшадай хүндэлэлдэ бодоогдоһон хүшөөдэ ошожо, баглаа сэсэгүүдые табиһан байгаа.

(ТАСС).

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг Түбэй болон республиканска хэрэгсэлнүүдэй корреспондентнүүдэй хабаадалгатай пресс-конференци Алма-Атада болобо. Казахай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. Р. Сагдиев, Казахстанай Компартиин ЦК-гай секретарь У. Д. Джанибеков, республикын прокурор Г. Б. Елемисов, Казахай ССР-эй Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ В. М. Мирошник гэгшэд эдэ үйлэ хэрэгүүдэй болоһон Шэнэ Узеньһээ һаяхан бусажа ерэһэн байгаа. Тэндэхи гурим буса байдал тухай мэдээсэлнүүдые хэзэ, асуудалнуудта хариусаба.

Шэнэ Узеньдэ иимэ ушар тохёолдоо. Июниин 16-най үдэшэ орой хатарай талмайн дэрэгдэ казах болон лезгин үндэнэ яһанай залуу хүнүүдэй хоорондо наншалдаан болобо. Энэ хёмороо зуришэлдөөе болюулхын тула милиции шухала хэмжээнүүдые абаһан байна. Гэбэшье тэрэл һүниндөө ондо ондоо үндэнэ яһанай хүнүүд бүлэг бүлэгөөрөө сугларжа, хёморһон байха юм. Энээнһээ уламжалан, гурбан хүн алуулаа, олон арбаад хүн, тэрэ тоодо хуули сахидаг зургаануудай таби гаран худэлмэрилэгшэд шархатуулагдаа.

Хуули буса ябуулганууд материальна ехэ гарза хохидол ушаруулаа: худалдаа наймаанай болон хүн зоной ажаһуудал хангалгын 60-аад объект һандаргадаа, 6 автомобиль галдагдаа, архиин магазин тоногдоо, захиргаанай, байрын гэрнүүдэй, хамтын байрануудай сонхын шэлнүүд тэнэлэгдээ. Нэгэ хэды саг соо зарим предприятинууд, эмхи зургаанууд худэлбэгүй.

Мүнөө город болоо оршон тойронхи һуурин тосхонуудай байдал үшөөл орёо байнаар. Элдэб үндэнэ яһанай хүнүүдэй хоорондо хёмороо зуришэлдөөнүүд болоно. Шэнэ Узеньдэ комендантска час сосохоһоной һуулаэр эндэхи байдал гуримшуулагдажа байна.

Транспорт, промышленна предприятинууд, ниитын эдеэ хоолой эмхинүүд, городой хүн зоной ажабайдалда шухала удха шанартай эмхи зургаанууд худэлжэ захалба.

Хүн зоной һуудал байдалай хангалтагүй муу байнаһаа, эдеэ хоолой дуталдаһаа, үзэл сурталай худэлмэриин муугаар ябуулагдаһаа иимэ хуули буса ябадалнууд һүжөөгдэнэ. Шэнэ Узеньдэ болоһон үйлэ хэрэгүүдэй орёо хурса байһан ушар олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй худэлмэрилэгшэдэй эдэ бүгэдэндэ болгоомжотойгоор хандаха, ушар баримтануудые тодо зүбөөр найруулха эрилтэ табина гэжэ пресс-конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

(ТАСС).

ОРШОН БАЙДАЛЫЕ ГУРИМШУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй түбтэ мэдээсэгдэһэнэй ёноор, Ферганска область болон бусад районуудтахи байдал тогтуурритай болгогдожо байна. Хуули буса ябуулганууда хүн зоние тухирдаг, худал хуурмаг үгэнүүдые, хуудаһануудые тараадаг хэдэн эрхэтэдые милициин органууд һүүлэй үдэрнүүдтэ бариба. Бүлэг гэмтэд июниин 18-да Наманганска областиин Машад тосхоной нэгэ айлайда ороһон байгаа. Бидэ түүрэг-месхетинецүүдбди гэжэ худал хуурмагаар хэлэжэ, тэдэние нютагһаань, гэр байраһаань үлдэжэ гарганаһан түлөө хоро үнөөгөө абанабди гэжэ мэдүүлэн, тэдэнэр гэрэй эзэние тоноһон, ехэ мүнгэ болон автомашиниень абаһан байгаа. Хоёр гэмтэд баригдаа. Эдэнь урда тээнь сүүдлүүлэгдэһэн Н. Балтабаев, С. Мансуров гэгшэд юм. Энэ гэмтэ ябадалда хабаадаһан буса хүнүүд бэдэрэгдэжэ байна.

Түни түбшэн байдал, гурим хангалгада гүрэнэй аюулгүйе сахиха зургаануудай худэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадана. Республикын Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй хэблэлэй бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ подполковник А. Благородовой июниин 22-то мэдээсэнэй ёноор, Ферганска областьдо СССР-эй Прокуратурын, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын худэлмэрилэгшэдөө бүридүүлэгдэһэн мүрдэлгын бүлэгүүд худэлнэ. Гүрэнэй аюулгүйе сахиха зургаануудай табяад дүршэл ехэтэй худэлмэрилэгшэд тэдэнэй бүридэлдэ ороно. Жолоошодойнь һайн дураараа гү, али заналгада орожо, һүйдхэлшэдые областиин газар дээгүүр зөөһэн жолоошодтой үсөөн бэшэ автомашинанууд элирүүлэгдээ.

Ферганска областьдо үүдхэгдэнэн олоной хабаадалгатай гурим буса ябуулганууде эмхидхэгшэд, хабаадагшад, гүйсэдхэн бэелүүлэгшэд, эдэбхитэд болон тухирагшадай сүм элирүүлэгдэжэ, хатуу шанга хэнэлтэдэ орохынь тула энэ худэлмэри эршэмтэйгээр бэелүүлэгдхэ ёнотой. Нютагай хүн зон эдэ органуудта ехэ туһа хүргэнэ.

ҺУНГАГШАДАЙ ЗАХЯАНУУДТА—ОНСО АНХАРАЛ

СССР-эй арадай депутат В. И. Аксенов Хойто-Байгал ерэһээр лэ һунгагшадтайгаа уулзалгануудые үлгэргэжэ эхилбэ. Июниин 21-дэ үглөөнэй 9 сагта Северобайкальскын харгы заһабарилдаг управлениин, удаань барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын, локомотивно-депогой худэлмэришэд, городой партийно-ажахын эдэбхитэдтэй уулзажа, Съездын худэлмэри тухай, тэндэ болоһон уулзалга, хөөрэлдөөнүүд тухайгаа һанамжаяа хэлэжэ, һунгагшадайнгаа олон асуудалнуудта хариусахадаа иигэжэ хэлээ:

— Хэнэйшье мэдэхээр, БАМ-ай барилга түгэсхэлэйнгөө шатада ороод, һүүлшын объектнүүд баригдана. Байгша ондо энэ харгы саг үргэлжын ашаглалгада, тушаагдахаар хараалагданхай. БАМ-ай олон мянган худэлмэришэд сааашадаа юу хэхэ болоноб гэһэн асуудал Съезд дээрэ юундэшьеб хэлэгдээгүй, энэ барилга тухай хөөрэлдөөншье болоогүй.

Би СССР-эй Министриүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. И. Рыжковтой уулзажа, энэ асуудалаар хөөрэлдөө хүм. XIII табан жэлдэ БАМ-ай барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Гол түлэб социально-соёлой байшангууд, гэр байранууд, теплицэнүүд, шубуунай, гахайн комплекснууд баригдаха юм гэжэ Н. И. Рыжков хариусаа.

— БАМ-ай харгыгаар ямар ашаан зөөгдэхэ болоноб?

— Номгон далайн, Находко портһоо Тайшет станци хүрэтэр БАМ-ай харгыгаар шэнгэн түлишэ, нефть, шулуун нүүрһэн, модон зөөгдэхэ юм. БАМ-ай харгыгаар ашаа зөөхэдэ, транссибириин харгыгаар ашаа зөөхэһөө 8 часаар бага саг гарганаха юм. Ойрын сагта БАМ-ай харгы ороноймнай гол шухала харгынуудай мэгэниинь болохо зэргэтэй.

— Байгал шадарай байгаали хамгаалха талаар ямар хараа зорилго табинабта?

— Северобайкальск хотодо уһа сэбэрлэхэ түхөөрэлгэнүүдэй хоёрдохи эзлжээе бариха худэлмэри эхилбэ. Энэ асуудалаар СССР-эй транспортна барилгын министерствын худэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэжэ, тодорхой түсэб зохаһон байнабди. Бүхы станциниуд, поселогуудта уһа сэбэрлэхэ түхөөрэлгэнүүдые барижа эхилээбди. Байгал шадар модо отолхо ябадал огто болюулха гэгшэ миниий гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

— Һунгагшадай захяа бэелүүлхэ талаар ямар хэмжэ ябуулганууде бэелүүлхэ хүсэлэнтэй гэгшэбта?

— БАМ-ай барилгашадай хэхэ худэлмэри олдонхой. Баргажанай, Хурамхаанай районуудта социально-соёлой барилгануудые, байрын гэриүүдые бодоохо хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулагдаха болоно. Энэ районуудта худөө ажахы хүгжөөжэ, БАМ шадарай нютагуудай ажалшадые эдеэ хоолоор хүсэд хангаха асуудал ойрын жэлнүүдтэ шидхэжэ эхилхэ болоноб. Эдэ үдэрнүүдтэ Баргажанай, Хурамхаанай районуудаар ябажа, һунгагшадтайгаа хамта тодорхой түсэб баталан абаха зорилго урдаа табинаб. Тэдэ түсэбэй ёноор хамаг худэлмэринүүд бэелүүлэгдэхэ.

СССР-эй арадай депутат В. И. Аксенов Нижнеангарск, Кичерэ, Уоян, Онгой тосхонуудай ажалшадтай уулзажа, һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэбэ, захяанууде абаба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

СССР-эй арадай депутадууд һунгагшадтай уулзана

ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭ ЁҺОТОЙБДИ

Манай районһоо СССР-эй арадай депутадаар һунгагдаһан Бэшүүрэй совхозой механизатор Жаргал Цыденжапович Цыренов түрүүшынгээ съездээ ошожо ерэһээр районнойгоо ажалшадтай уулзажа эхилбэ.

Түрүүшын иимэ уулзалга партиин райкомдо болобо. Эндэ районой партийно-ажахын эдэбхитэд суглараа юм. Жаргал Цыденжапович съездын худэлмэри тухай хөөрэжэ, ерэрынгее һанамжануудые хэлээ. Тиихэдэ энэ съездын манай ороной мүн улаасхоорондын ажабайдалда аргагүй ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоо гэжэ тэмдэглэбэ. Удаань тэрэ эндэ хараһан, үзэһэн тухайгаа дэлгэрэнгүйгээр, һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө. Гадна һунгагшадай захилаар хаана ороһон, хэндэ хандаһан тухайгаа хэлээ.

Һүүлээрнь тэрэ эндэ суглараагшадай олон тоото асуудалнуудта хариусаа. Түгэсхэлдөө ерынгее һанамжа тухай иигэжэ хэлэбэ:

— Мүнөө съездын худэлмэри зубшэгдэжэ байна гээшэ. Тэрэнэй холодохо бүри тэрэ гүнэзыгеер бодомжологдоно. Миниий һанахада, бидэ, Буряадһаа ошоһон депутадууд, түбүүдэй депутадуудай худэлмэри халан абаха, иигэжэ худэлжэ һураха ёнотойбди. Нэн түрүүн, эдэбхи үүсхэлээ бадаруулжа, эдэбхитэйгээр худэлхэ ёнотойбди. Удаадахи съездын болотор эртээнһээ ерынгее бэелүүлхэ программа табиха шухала.

Һаяхан Ж. Ц. Цыренов ерынгее совхозой ажалшадтай хөөрэлдэбэ. Удаань районнойгоо зарим ажалша коллективүүдтэ хүрөөд, округойнгоо бусад районуудай ажалшадтай уулзаха юм.

В. БОРИСОВ,
«Бичурский хлебороб» газетын худэлмэрилэгшэ.

...ЭЙ ЮРИСТНҮҮДЭЙ ХОЛБООНОЙ ...УЧРЕДИТЕЛЬНЭ СЪЕЗД

...А. (ТАСС). СССР-эй ...й холбооной учре... съезд июниин 22-то ...худэлмэрэ эхил... ...хамгаалгын орга... юридическэ ажал ...мун арадай ажа... ...далдэг хахад милли... ...худэлмэрилэгшэдэй ...бүхы союзна респуб... ...й мянга гаран де... ...он айлшад түлөөлнэ. ...гдэн байгуулагда... ...н холбооной зорил... ...тай үгэ хэлэгшэд хэ... ...лэбэ. Совет хуули ёноо гүрэ... ...ние бүридүүлэн байгуулха хэрэгтэ, обществын аша тусые, эрхэтэдэй эрхэнүүд болон сүлөөнүүдые хамгаалгада түһэламжа үзүүлхын тула юристнүүдэй хүсэлэл ороллдогонуудые нэгэдүүлхэ гээшэ тэдэнэй гол зорилго болоно. Юристнүүдэй ниитын-политическэ ба мэргэжэлэй эдэбхиие дээшэлүүлхэ, тэдэнэй албан зургаанай талаар таһархай байлгые зайсуулха гээшэ ехэ удха шанартай.

...ЭЙ ГОСТЕЛЕРАДИОГОЙ МЭДЭЭСЭЛ

...й Верховно Советтэ ...мэдээсэнэй ёноор, ...левидени болон Бу... радио СССР-эй Вер... ...ховедэй нэгэдэхи сес... ...ведание июниин 26-...й телевиденийн нии... ...хоердохи програм... ...диогой «Маяк» прог... раммаар дамжуулжа эхилхэ юм.

Сессиин худэлмэриин гуримай, зүблэгдэхэ зүйлэй баталагдаһанай һүүлээр дамжуулгануудай саг үдэр бүхэндэ толилогдодог программанууд соо заагдаха байна.

(ТАСС).

Мүнөөдэр — Ухаалан зохёогшодой, урлан нарижуулагшадай үдэр

ЗОХЁОХЫ УЛЬhАЯА ЭЛСҮҮЛЭН

«Ухаалан зохёолгонууд тухай» декредтэ В. И. Ленинэй гар табиhаар 70 жэл байгша ондо гүйсэхэнь. Энэ декрет хедаа шэнэ социалис hуури дээрэ ухаалан зохёолгые хүргөөлгэдэ hуури табижа, эрдэм, техникын дэбжэлтэдэ гол үүргэ нүлөө үзүүлhээр байна. Мүнөө «СССР-эй ухаалан зохёолгын ажал ябуулга тухай» СССР-эй Хуулиин проект бэлдэгдэбэ. hүүлэй жэлнүүдтэ баталагдан абтаhан хуулинуудтай энэ проект зохилдоно гэжэ тэмдэглэмээр. Ороной үйлэдбэрилгын хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй зохёохы эдэбхиие элсүүлгэдэ энэ Хуулиин проект соо гол анхарал хандуулагдана. Ухаалан зохёогшодой, урлан нарижуулагшадай бүхэсоюзна булгэмэй Буряадай областной эмхиин урда мүнлэ иимэ зорилго табигдана. Манай эмхиин бүридэлдэ 35 мянга шахуу хүн тоологдоно. Промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта, колхоз, совхозуудта, техническэ мэргэжэлэй училищинуудта 355 эхин эмхи байгуулагдаад, үйдэлгэгдэжэ байнхай.

Республикын шэнэ юумэ үүсхэгшэд үнгэргэшэ жэлэй туршада урлан нарижуулгын 13 мянган дурадхал, ухаалан зохёолгын 108 дурадхал оруулаа. Тиигэжэ ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 14,7 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаа, 300 килограмм тоно алмаха арга олгоо бшуу. «1988 оной ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын отличник» гэhэн тэмдэгээр, ВОИР-ай мүнгэн шангаар «Теплоприбор» заводой техбюрогой хүтэлбэрилэгшэ С. Н. Карпов, ашаанай автотранспортын 2-дохи предприятиин слесарь О. И. Пустынцев, «Бурятскагропромстрой» нэгэдэлэй инженер С. Е. Ковалов, Зүүн Сибириин технологическа институтдай доцент В. С. Думнов болон бусад шагнагдаhан байна. Эхэнэрнүүдэй дундаhаа авиационно заводой хүдэлмэришэн Г. С. Михалева ВОИР-ай шангай лауреат болоо.

Үнгэрагшэ жэлэй апрель hарада болоhон ухаалан зохёогшодой, урлан нарижуулагшадай бүхэсоюзна булгэмэй VII съездын шиидхэбэринүүдые областной совет, тэрэнэй эхин эмхинүүд бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна. Энэ съезд дээрэ хубилган шэнэдхэлгын программе тодорхойлогдожо, ашаг үрэ ехэтэй дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые хүрдадхаха, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хуулита эркые сахилгые хинаха хараа замуудые элишэлээ.

Хубилган шэнэдхэлгын программа манай булгэмэй хүдэлмэриие эсэсэй экономическа үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха хэрэгтэ шэглүүлнэ. Мүнөө эхин эмхинүүдэй хүдэлмэриие гурбан дүнгүүд тодорхойлдог болоо. Энэ ямар дүнгүүд бэ гэхэдэ, шэнэ дурадхалнуудые хэрэглэлгын экономическа ашаг үрэ, ажахын тоосоото коллективүүдэй түhэлөмжөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэhэн дурадхалнуудай экономическа ашаг үрэ, ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын дурадхалнуудhаа сэбэр олзо абаала болоно.

Ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлдэг коллективүүдые бии болгохо хүдэлмэри областной совет 1988 онhоо ябуулжа эхилээ hэн. Зохёохы ёhоной саг зуурын 9 коллектив, инженерно-техническэ «Реактор» кооператив энэ хугасаа соо 176 мянган түхэригэй хүдэлмэри хээ. Энээнэй ашаар экономическа ашаг үрэ ехэтэй хүдэн дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

«hайн дуранай техническэ зохёохы ажал ябуулга хүргөөхэ талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай баталан абаhан тогтоолой шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ ВОИР-ай областной советдэй эхин эмхинүүд горитой анхарал хандуулна. Мүнөө Улаан-Удэ, Северобайкальск, Бабушкин, Гусиноозерск хотонуудта зохёохы ёhоной клубууд хүдэлгэгдэжэ байна. Гэбэшье иимэ клубууд дуталдана. Тиимэhээ областной совет гол зорилгонуудай нэгэн гэхэдэ, республикын бүхы районуудай түбүүдтэ, промышленна томо предприятинуудта иимэ клубуудые эмхидхэлгэ болоно.

Урлан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод онсо ульhатай зон юм. СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряедай эрдэмэй түбэй полимернүүдэй химиин лабораториин хүдэлмэрилэгшэ В. Г. Самсонова ухаалан зохёолгын хэмжээндэ хэгдэhэн эрдэм-шэнжэлэлгын 22 хүдэлмэриин автор юм. Тэрэнэй зохёоhон ухаалан зохёолгын 15 дурадхалай 9-ниинь Япон, Англи, Франци, ГДР, ЧССР, Италида хэрэглэгдэнэ. Ороной арадай ажахыда тэрэнэй дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 200 мянган түхэригэй олзо доход абтаа. Космосой техникын зүйлнүүдые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ халуунда тэсэмгэй азодтой гетероциклическэ полимернүүдые, полимернэ материалнуудые зохёоhон байна.

Улаан-Удын мяханай комбинадай мал үүсэлэлгын заводой ахалагша мастер В. А. Лий-лу эндэ 29 жэлэй туршада ажаллана. Эндэ ашаглагдаг бүхы түхэрэлгэнүүдэй байгууламжа шудалжа, 1979 онhоо хойшо урлан нарижуулгын 25 дурадхал зохёогоо. Тэрэнэй 19 дурадхалынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 8,4 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгөө. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанар hайжаруулгада, түхеэрэлгэнүүдые удаан саг соо үрэ бүтээсэтэйгээр ашаглалгада эдэ дурадхалнуд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Лий-лу олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар хүдэлhэнэйнгее түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

Авиационно заводой конструкторска бюрогой начальник В. Я. Бойко урлан нарижуулгын өөрынгөө 45 дурадхал, ондоо тэй зохёогдоhон ухаалан зохёолгын нэгэ дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 228,3 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаhан байха юм. Дүршэл шадабаритай энэ инженерэй хүтэлбэри доро радио-электронно түхеэрэлгэнүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. «Бурятгеология» нэгэдэлэй түбэй лабораториин ахамад инженер А. А. Бокарев шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хүдэлөөндэ ороолсоhсор 10 мянга гаран түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй урлан нарижуулгын 40 гаран дурадхал нэбтэрүүлhэн байна. Эдэ дурадхалнуудай ашаар спектральна шэнжэлэлгэнүүд ашаг үрэтэйгөөр хэгдэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдээ, материальна, эльшэхүсэнэй нөөсэнүүд горитойгоор алмагдаа. «Бурятстрой» нэгэдэлэй «Селенгапромстрой» трестын инженер Александр Васильевич Самарин шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй дунда хүндэтэй хүн юм. 168 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзотой урлан нарижуулгын 20 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар барилгашадай хүдэлмэри хүнгэдхэхэ, барилгын материалнуудые алмаха арга боломжо олгогдоо. «Нижнеангарскстрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 708-дахи управленииин үйлэдбэриин-техническэ таhагай начальник М. М. Чевтаев БАМ дээрэ ажаллаха үедөө 2 миллион гаран түхэригэй экономическа ашаг олзотой 9 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаа.

В. ЖЕЛАЕВ,
Ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын бүхэсоюзна булгэмэй Буряадай областной советдэй түрүүлэгшэ.

Асуудал: Владимир Романович, нэн түрүүн хубилалтануд тухай!

Харюу: Амжараа байратай болобоодби. Үйлэдбэриин талмайhаа, оньhон түхеэрэлгэнүүдhээ эхилээд амералтын таhалга, бани, душ... хүрэтэр. Түбэймнай уялга, зорилгонуудые тодорхойлhон шэнэ гурим зохёон табигдаад, баталагдаа. Яаба хэабэшье, амжараа, бэеэ даанги коллектив — өөhэдын тамгатай, Промстройбанкда өөhэдын счётой, ежахын тоосоной ашаг олзо абаха аргатай болоообди. Гол зорилгомнай гэхэдэ, урлан нарижуулгын шатада зогсошохо бэшэ, харин эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ, өөhэдөө продукци гаргаха ёhотойбди. Ганса заводтоо бэшэ, республикын ямаршье предприяти, эмхи зургаанай захилаар хэхэбди. Жэшээлбэл, хүнгэн автомобильнуудта запчастьнууд хэды дуталдадаг гээшэб. hайн шанартайгаар хэзд, болохотой сэнгээр автомобильна магазинтай хэлсээ баталаа hаа, худалдан абагшадашье туhатай, мандашье олзотой гэжэ ойлгообди. Ойморой мебельнэ фабрикада болбосоруулгын станок хэжэ үгөөбди. Ажалайнь бүтээсэ хэдэ дахин дээшэлээ. Нютагай промышленностиин министр Савельев ехэл hайшаажа, үшөө захил хэбэ.

Асуудал: Материалнуудые, түүхэй эд хаанаhаа абанат!

Харюу: Нормативhаа гадуур үлэhэн эд, материалнуд предприятинуудта, манай заводтошье оломоор юм. Худалдажа абанабди. Алмалтын түлөө hанаа зоболтогүй, амар сагта хэдэн жэлэр иимэ материалнуд хэбтэжэ муудадаг hэн. Мүнөө, ажахын тоосоной харилсаанда сроходоо, түргэн худалдагдадаг болоо. Гэхэнээ гадна hалбариин Зам харилсаанай министерство, Главк манда түhалдаг. Үнихэнэй тэдээндэ «бэлэ мэдүүлhэн» ха юмбибди. Тоогоотүйдөө ерганьгүй.

Асуудал: Салин хүлhэн, тэдхэмжэ ямар гэзэлэб!

Харюу: Цехүүдэй дэргэдэхи зохёохы ёhоной бусад коллективүүдhээ онсо илгаатайбди. hөра бүриин салин хүлhэн манда үгы юм. Хэжэ, зохёожо, бүтээжэ шадаа hаа, абахаш, үгы hаа, арайл «үл залгахаяр» мүнгэн олдохол даа. Тиимэhээ ahан ороолдохо бөөтай болонобди. Түхэригөөр урмашуулха, хэнээхэ гэзэшэнай энэл даа. Гэбэшье «ута» мүнгэнэй түлөө эндэ суглараа бэшэбди. Ямаршье хэрэгтэ, тэрэ тоодо эрдэм ажабайдал хоёрые бодотоор холбохо хэрэгтэ жэшээ харуулха хүнүүд хэрэгтэй. Манай үүрэг эгээл иимэ гэжэ hананаб. Хэрбээ мүнгэнэй хойноhоо хойшоо харангүй шунахайраа hаа, арба гаран жэлдэ «амидарха» hэн ээлди? Үнинэйл толгойгоо тоишуулаад hалаха hэн бэээбди.

Асуудал: Түбтнай залуушуулай гээд тодорхойлон нэрлэгдэнэ. Тезд хараханда, хүү дундуур наhанай хэбэртэйл!

Харюу: Залуу, хүгшэнэй тоб байса илгаа гэжэ байдаг юм гү? Та, жэшээлбэл, өөрыгөө залуу гэхэ гү, али наhажаал гэхэ дуратай байха гүт? Энэ, нэгэдэхеэр. Хоёрдохёор, үглөөдэрэймнай халаан манда хэрэгтэй. Тэдэнэр юрын бэшэ, зааагүй эрдэм, техникэтэй дүтэ холбоотой байха ёhотой. Ороодоошье заагаагүй, hүргаагүй аад, «мүнөөнэй залуушуул иимэ-тиимэ» гэхэ дуратайшуул али олон болонхой. Видэ 42-дохи hүргуулитай харилсаатайбди. Байн-байн тусхай цех нээхэ, hүргуулиин дэргэдэхи кооператив байгуулха hанаатайбди. Үхибүүд фторопласт хэхэ шадалтай. Тиихэдээ бидэ аха заха мэтээр эдэнээ үлүү ехээр үмэгшэлхэ ёhогүйбди. Нэгэн адли байдалтай, хосроондоо партнернүүд мэтэ байхабди. Зай захагүй заабаринуудhаа, уряануудhаа хүмүүжүүлгэмнай үрэгүй болодог байгаа бшуу.

«Шухёг юумэн хүү бии — эрдэмэй түйлалтануд, техникэ, бэлигтэй урлан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод. Тезд юун дуталданаб! Шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ хүсэн hуна. Эрдэмэй үнэтэй сэнтэй дурадхалнуудаа үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ ядаhаар байтарнай, хилын саанахид саг дары «нюдэлжэрхёёд», байдаг. «Халаг, хайран...»— гэhээр лэ, хамараа хараад улэшэнэлди даа. Хубилган шэнэдхэлгын үедэ нэбтэрүүлгэнүүдые түргэдхэхэ, научно-техническэ продукци ехээр, hайн шанартайгаар гаргаха хэрэгтэй»,— гэжэ В. Р. Вербуль хөөрэлдөөнэйнгөө эхиндэ хэлээ hэн.

Владимир Романовичай, мүн тэрэнэй ударидадаг коллективэй ажал ябуулгатай энээнэй урда таниилсаhан байхабди. Гэбэшье мүнөө ЛВРЗ-гэй дэргэдэхи залуушуулай эрдэм-техникын зохёохы ёhоной түб (НТТМ) хүгжэлтынгөө шэнэ шатада ороо. Директорынь Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша ВЛАДИМИР РОМАНОВИЧ ВЕРБУЛЬ урданайхиhаа урматай байба. Шэнэ үе сагта зохёохы коллективүүдтэ «ногоон харгы» нээгдэнэ ха юм. Түбэй ажал ябуулга, саашаниг зорилгонууд тухай хэдэн харюу дуулахые хүсөө hэмди.

УТА МҮНГЭ «УРЬХАДААГҮЙШЬЕ» hАА...

Булта энээнhээ хашараабди. Экономическа дүнгүүд — энээниие залуушуул үнэхөөр ойлгожо абаха ёhотой. Хүгжэнги оронуудта, жэшээлбэл, баяншье, зөөри зөөшэтэйшье улэдай үхибүүд ямарханшье ажал өөhэдөө хэжэ hурадат, голодогтүй. hурагшадай олоhон мүнгэн өөhэдтэнь хэрэгтэй болохол. Компьютернэ цех нээг лэ, спортивна элүүрөөжүүлгын бишьхан түб байгуулаг лэ, олоhон мүнгээ хоорондоо хубаагаадшье абаг лэ — өөhэдынь дуран.

Асуудал: Хэр зэргэ хүдэлмэри заводтоо хэнэт!

Харюу: Өөрөө би эндэ заводто үндыhэн хүм. Эсэгэм Роман Петрович слесарьhээ эхилээд, цехэй начальнигай тушаалда хүрэтэрөө хүдэлөө. Нэгэ үедэ заводhоо огто таhаараад, амжарлагты гэhэн дурадхалай ороодо, харюу үгэжэ шадаhан байхеб. Эсэгым хүлhэн, өөрым хүлhэн эндэ бии. Эндэ нөhөнайнгаа эгээл үнэтэй үүсхэл эхилээб. Урлан нарижуулгада, ухаалан зохёолгодо үсөөн бэшэ хүнүүдые хабаадуулааб.

Предприятидаа хэды шэнээн хүсэеэ үгэнэбибди? Бухыдөө 600 мянган түхэригэй захил манда хэгдээ бэлэй гээд дүтэрхыгөөр абаад үзэе. Ороодоол 100 мянганиинь ЛВРЗ-дэ түдэна. Дүүрэн хүсэндэмнай маниие хэрэглэжэ шаданагүйл даа. Гэхэ зуура бидэ саг зуурыи зохёохы ёhоной коллективүүдые цехүүдтэ байгуулнабди, түhэлөмжө үзүүлнэбди. Эдэмнай гол ажалhаа сулее сагтаа хүдэлдэг, менай түбтэй хэлсээ баталаад, ямар нэгэн техническэ тодорхой даабари бэелүүлдэг юм. Ямар нэгэн продукци бүтээхын гү, али дурадхалнуудые нэбтэрүүлхынгээ урда тэй цехүүдэй инженернүүдтэй, хүдэлмэришэдтэй hайсе зубшэжэ үзэдэгбди. Хөрин ахамад технологой албанайхид холо урид табиhан түсэбөөр хүдэлдэг, тиимэhээ мүнөө үедэ үйлэдбэридэ иланганаа хэрэгтэй зүйлнүүдые харааhаа алдаhан байдаг. Хуушан гуримай хойшолон иимэл даа.

Асуудал: Ямар цехүүдтэ танай коллективэй хабаадалгатайгаар эрдэм-техникын шэнэ хүдэлмэри хэгдэнэ гээшэб!

Харюу: Булад, зэд, шэрэм шудхалгын, локомотивай мөөрнүүдэй цехүүдтэ... Жэшээлбэл, угаалгын комплекс, локомотивай мөөрнүүдые задалха лини hэльбэн шэнэлэгдэхэ, механо-буйлуулгын түрүү арганнууд нэбтэрүүлэгдэхэ. Энэ бүлэг хүдэлмэриин экономическа ашаг үрэнь 400 мянган түхэригтэ хүрэхэ юм.

«Эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй, ухаалан зохёогшодой үүсхэлээр «Локомотив» гэhэн түб технологическа шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодохо, мүнөө үеын технологическа процессүүдые нэбтэрүүлхэ ёhотой» гээд хоёр талын хамтын хэлсээн соомнай хэлэгдэнхэй. Энэ талаар арбаад шахуу хэмжээн 1989 ондо хараалагдаа.

Ораадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгые абаад үзэбэл, жэлдээ 450 мянган түхэригэй түhаламжа үзүүлхэ hанаатайбди. Энэмнай олон ондоо эмхи зургаануудай, предприятинуудай захилаар хэгдэхэ юм.

Асуудал: Эрдэмэй түйлалтануд ехэнхидээ саарhаи дээрэ үлэшэдэг байгаа гэнэбди. Танай hанамжаар энээниие нэбтэрүүлэгдэн тула ямар арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй!

Харюу: Заводой 2-дохи, 3-дахи халаануудые хэрэглээhаа, хэды ашаатай байгаа гээшэб. Үндэр бүтээсэтэй экскаватор жэшээ болгон абаад үзэе. Арбан үдэр миин байгаа hаань, 10 мянган түхэригэй гарза болодог. Томо, ехэ юумые өбёсөнобди. Харин станогуудые, оньhон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглээгүй дээрэhээ хэды мүнгэн алдагданаб? Цех бүхэндэ уран нарин гартай, ухамайлан бодомжолхо арга-тай хүнүүд захаhаа олон. Ехэнхинь ажалайнгаа 8 часые хүдэлөөд лэ ябажа hурашанхай. Хэн эдээнэй ульhа зели бадараха, экономическа талаhаа урмашуулан дэмжэхэ юм? Гурбадахяар гэхэдэ, үлүү гараhан түүхэй эдээ, материалнуудаа хажуу тээшэнь худалдажа зободогбди. Өөhэдөө буйлуулаад, эд болгоо hаа, hурагшгүй ашаггайл даа. Өөhэдөө нэбтэрүүлхэгүй, өөhэдөө буйлуулхагүй — энэл даа замнай. Энэл замаар бодомжогүй яба ябаhаар оньhоорүүлгын, кибернетикын, автоматизациин талаар капиталис олон гүрэнүүдhээ холо хойнотонхойбди.

Асуудал: Коллективэйнгээ бүридэл тухай хөөрэжэ үгыт.

Харюу: Мүнөө 12 хүмди. Бүри олон байгаабди. Зөрим заон гаража ошоо. Дээрэhээмнай заримдаа хашаха. Хүтэлбэрилэгшэдэй амар байхадань «hаалта» хэнэ ха юмбибди. Тодо салин хүлhэн үгы. Юрэдөө, иимэ хэрэгтэ сэдьхэлэй уряа хэрэгтэйл даа. Г. М. Гуляев, Н. И. Корутюк, Виктор Карипонов — алинииньшье ингэжэ хэлэхэ. Оломнай дээдэ эрдэмтэй. Гэбэшье дээдэ гарай худалмэришэнэй ямаршье мэргэжэлээр тэдэ худалжэ шадаха. Бусадhаа булюу ухаатай гэжэ hаналтагүй. Юрын лэ хүнүүд.

Цехүүдтэхи байдалда анхарая. Конструкторай зураhые яаралгүй шудалhаар, детальнуудые хоорондоо хубаажа хэhэр байтарнь, эсэсэй дүнгүүдэй түлөө харюусаха хүн олдохогүй. Үгыл hаа, хүсэд туршагдаагүй нэгэ деталь хэмhэ олоор гаргаха ушар байдаг. Энэ хоёр ушарые hэрэгылхын тула манай түбтэ бүхы юумэн бии. Өөhэдөө хэнэбди — өөhэдөө худалданабди. Голодоо гаргаа hаа — өөhэдымнай тархи дээрэ бууха.

Урлан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод тухай хэдэн үгэ. Заримдаа эдэмнай ёhотойл hайн дурадхалнуудые оруулдаг. Тезд тэдэнь нэбтэрүүлэгдэнэ гү, али үгы гү, авторска үнэмшэлгэ абаал hаа — hанаан дүүрээ. Иимэ байдалтай эбсэдэг саг үнэрөө. Толгой соо мундэлhэн бодолой бодотоор бэелүүлэгдэгэүй сагта эрдэмтехникын дэбжэлтэ урагшагүйдэхэ.

Асуудал: Иигээд лэ түбтнай батажаха, коллектив хүл дээрээ гарахань гээшэ...

Харюу: 30 мянган түхэриг ссуда предприятиhаа абаабди. 1990 он болотоор энэ үриеэ түлэхэ ёhотойбди. Зохёохы ажалтанайнгаа хүдэлмэриин эрхэ байдал, гэр байра тухай бодоогүйдэ ороогүй. Саашадаа бүхэли участогуудые hэльбэн шэнэлхэ зорилготойбди. Заводой техническэ совет зубшөөлөө үгөө юм. Байн-байн арендэдэ орохо хүсэл бии.

Манай хэжэ, зохёон бүтээжэ байhан юумые хэхэ шадалтай хүнүүд, коллективүүд олон ааб даа. Тезд голхоролтойнь гэхэдэ, иимэ ажал ябуулгада хамааран орохо дуратай зон үсөөн ха юм.

Арба-хорин жэлдэ хүсэжэ туйлаhан юумэмнай hалаа hандараа hаань, хулисэшэгүй. Одоол мүнөө найдалнай hэргээ. Зохёохы ёhоной коллективтэ хүсэеэ туршаха дуратай зон ерыг гэжэ үриха байнаб. «Ута» мүнгэ «урьхадааагүйшье» hаа, ухаалан зохёолгоhоо, нэбтэрүүлгэhээ угаа ехэ ханалта абаха аламта?

Г. ДАШЕЕВА
хөөрэлдөө хэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа): шэнэ юумэ үүсхэгшэд Ю. П. Пиев, А. С. Кондаков, стандартнабэшэ түхеэрэлгэнүүдэй таhагые даагша Н. И. Корутюк.

Б. ЖАМЬЯНОВАЙ фото.

«ИЗВЕСТИЯ ЦК КПСС» ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМ

«Известия ЦК КПСС» журналай зургаадахи номер «КПСС-эй Центральна Комитедтэ» гэhэн бүлэгөөр нээгдэнэ. 1989 оной май hарада ЦК-гай хэhэн хүдэлмэритэй тэрэ танилсуулне. Барилга дээрэ капитальна hомолголгонуудай ашаг урые дээшэлүүлхэ, ажахы эрхилэлгые нарижуулан hайжаруулха асуудалнуудаар Политбюрогой тогтоол, Совет Зөбсэгтэ Хүсэнүүдэй ажабайдал болон ажал ябуулгые түбэй хэбэлэлдэ харуулха тухай ЦК-гай Секретариадай тогтоол болон бусад документнууд эндэ толилогдоно.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ 109 кандидадай, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин 70 гэшүүдэй тобшохон намтарнууд энэ номөөрто үгтанхэй.

КПСС-эй ЦК-гай комиссинуудай заседанинууд тухай журнал хөөрэнэ. Нацинууд хоорондын харилсаануудай үзэл сурталей асуудалнууд, «Бурхан шажанда шүтэхэ ба шажанай эмхинүүд тухай» СССР-эй Хуулиин проект, барилга дээрэ ажахы эрхилэлгые нарижуулан hайжаруулха хэргы замууд, гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар нинтэ гүрэнэй программа зохёохо тухай дурадхалнууд тэдээн дээрэ зубшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

1988 ондо КПСС-эй бюджедэй гүйсэдхэл, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин заседани дээрэ энэ асуудалые зубшэн хэлсэхэ тухай ЦК-гай Хэрэгүүдые эрхилдэг захиргаанай далгэрэнгы мэдээсэл үгтанэ. Үнгэрhэн жэлдэ 35 hартийна эмхи (1987 онойхиhоо 6 эмхээр олон) өөhэдынгөө ашаг олзоhоо гаргашануудые хэхэ мүнгэ hомолhон, партиин бюджедтэ hомолголгонуудые хэhэн байгаа. Харин бусад 51 эмхи КПСС-эй бюджедhээ мүнгэ абаба.

«Марксистнуд-ленинецуудэй холбоон» гэдэг гухай хэрэгые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссиин хараажа үзэhэн тухай, М. Н. Рютиниие партиде hэргэхэ тухай хэблэлдэ мэдээсэгдээ hэн. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи КПК-гай, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай бэлдэhэн эрдэм-шэнжэлэлгын 22 хүдэлмэриин автор юм. Тэрэнэй зохёоhон ухаалан зохёолгын 15 дурадхалай 9-ниинь Япон, Англи, Франци, ГДР, ЧССР, Италида хэрэглэгдэнэ. Ороной арадай ажахыда тэрэнэй дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 200 мянган түхэригэй олзо доход абтаа. Космосой техникын зүйлнүүдые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ халуунда тэсэмгэй азодтой гетероциклическэ полимернүүдые, полимернэ материалнуудые зохёоhон байна.

Улаан-Удын мяханай комбинадай мал үүсэлэлгын заводой ахалагша мастер В. А. Лий-лу эндэ 29 жэлэй туршада ажаллана. Эндэ ашаглагдаг бүхы түхеэрэлгэнүүдэй байгууламжа шудалжа, 1979 онhоо хойшо урлан нарижуулгын 25 дурадхал зохёогоо. Тэрэнэй 19 дурадхалынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 8,4 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгөө. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанар hайжаруулгада, түхеэрэлгэнүүдые удаан саг соо үрэ бүтээсэтэйгээр ашаглалгада эдэ дурадхалнуд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Лий-лу олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар хүдэлhэнэйнгее түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

Авиационно заводой конструкторска бюрогой начальник В. Я. Бойко урлан нарижуулгын өөрынгөө 45 дурадхал, онлан hайжаруулха хэргы замууд, гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар нинтэ гүрэнэй программа зохёохо тухай дурадхалнууд тэдээн дээрэ зубшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

1988 ондо КПСС-эй бюджедэй гүйсэдхэл, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин заседани дээрэ энэ асуудалые зубшэн хэлсэхэ тухай ЦК-гай Хэрэгүүдые эрхилдэг захиргаанай далгэрэнгы мэдээсэл үгтанэ. Үнгэрhэн жэлдэ 35 hартийна эмхи (1987 онойхиhоо 6 эмхээр олон) өөhэдынгөө ашаг олзоhоо гаргашануудые хэхэ мүнгэ hомолhон, партиин бюджедтэ hомолголгонуудые хэhэн байгаа. Харин бусад 51 эмхи КПСС-эй бюджедhээ мүнгэ абаба.

«Марксистнуд-ленинецуудэй холбоон» гэдэг гухай хэрэгые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссиин хараажа үзэhэн тухай, М. Н. Рютиниие партиде hэргэхэ тухай хэблэлдэ мэдээсэгдээ hэн. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи КПК-гай, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай бэлдэhэн эрдэм-шэнжэлэлгын 22 хүдэлмэриин автор юм. Тэрэнэй зохёоhон ухаалан зохёолгын 15 дурадхалай 9-ниинь Япон, Англи, Франци, ГДР, ЧССР, Италида хэрэглэгдэнэ. Ороной арадай ажахыда тэрэнэй дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар 200 мянган түхэригэй олзо доход абтаа. Космосой техникын зүйлнүүдые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ халуунда тэсэмгэй азодтой гетероциклическэ полимернүүдые, полимернэ материалнуудые зохёоhон байна.

Улаан-Удын мяханай комбинадай мал үүсэлэлгын заводой ахалагша мастер В. А. Лий-лу эндэ 29 жэлэй туршада ажаллана. Эндэ ашаглагдаг бүхы түхеэрэлгэнүүдэй байгууламжа шудалжа, 1979 онhоо хойшо урлан нарижуулгын 25 дурадхал зохёогоо. Тэрэнэй 19 дурадхалынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 8,4 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгөө. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанар hайжаруулгада, түхеэрэлгэнүүдые удаан саг соо үрэ бүтээсэтэйгээр ашаглалгада эдэ дурадхалнуд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Лий-лу олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар хүдэлhэнэйнгее түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

Авиационно заводой конструкторска бюрогой начальник В. Я. Бойко урлан нарижуулгын өөрынгөө 45 дурадхал, он-

В. ЖЕЛАЕВ,
Ухаалан зохёолгын, урлан нарижуулгын бүхэсоюзна булгэмэй Буряадай областной советдэй түрүүлэгшэ.

УЛААН ТУГАА АЛДАХАГҮЙБДИ

«ЗапБАМстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 161-дахи колоннын хүдэлмэришэд Хойто-Муяын хадануудай дундуур 54 километр утатай түмэр зам барилсажа байнхай. Мастерска участогуудай, бригадануудай коллективүүд, хүдэлмэришэн бүхэн даажа абаhан трактор машинануудаа, бульдозер болон экскаваторнуудаа гурбан халаанай туршада ашаглажа, барилгын үнэ сэнгые доошолуулна. Жэшээлхэдэ, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Николай Копелевэй бригадын коллектив hара бүриннгөө даабари 125—130 процент дүүргэжэ, бусадай дундаhаа шалгарна.

Колоннын бэшэшье олон хүдэлмэришэд хамтын хэрэгэй түлөө хам оролсожо, барилга хэхэ даабаряа үлүүлнэ. Эдэнэр табан hарын даабариhаа гадуур 300 мянган түхэригэй барилга хэзд байна.

— Бидэ КПСС-эй Северобайкальскын горкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа hэмди. Энэ тугаа алдахагүйн тула бүлтадаа сроолдонобди, — гэжэ тус колоннын начальник А. Я. Игнатов мэдүүлнэ.

К. ЭРХИТУЕВ.

Улаан-Удын гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын оёдолой цехтэ 300 залуу басагдууд хөөр халаанаар хүдэлнэ. Оёдолшод, коммунистнууд Эржэнэ Тангаева, Ольга Куделина гэгшэд коллектив соогоо мэ-дэжэ болонхой. Тэдэнэр халаанайгаа барн холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оёдолшод Эржэнэ Тангаева, Ольга Куделина.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМ МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫ УНИВЕРСИТЕДТЭ hУРАЛСАГШАД АБАХА ТУХАЙ

Марксизм-ленинизмын университет хадаа хоёр жэ эортой партийна hуралсалай системын hургуули бэ рэ политическэ ба экономическа hуралсалай систе пагандистнуудые бэлдэхэ, партийна, совет, профс лон комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна дүүдтэ ородог ажахын кадрнуудай үзэл сурталайн скэ хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилготой юм.

1989—1990 онуудай hуралсалай жэлдэ иимэ фа болон отделениинүүдтэ hуралсагшадые абаха тух хогдоно.

I. ПРОПАГАНДИСТСКА КАДРНУУДЫЕ БЭЛДЭХЭ Ф

1. Пропагандистын мэргэжэл шадабарине дээш деленн

Пропагандистнууд болон тэдэнэй орлогшонор шадаар зууршалагдаха.

2. Экономическа hуралсалай пропагандистнуудаа ни

Экономическа hуралсалде хэшээлнүүдые үнгэргэ мическа асуудалнуудаар лекцинүүдые уншаже, х нүүдые хэжэ шадаха предприятинууд ба эмхи зу мэргэжэлтэд абтаха.

3. Философиин ба научна атеизмын отделени

Политическэ hургуулинууд болон семинарнууды гандистнууд бэлдэгдэхэ.

**II. НИИТ

„ЗОРИГНАЙ МАНИЙЕ ОРХИХОГҮЙЛ ДАНДАА“

А. А. Ахматовагай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо

...ӨӨРЫНГӨӨ ...ЭГТЭ МОРДОЖО

...энэрнүүдэй зан ен, хурса бэлиг, һайхан дүрэ ...һан Анна Андреевна Ахматова хүн түрэлтэнэй ...үрхэдай» нэгэн байгаа гэжэ хэлэбэл, үнэхөөрөөл ...гаал даа. Сэдьхэлэй эрхим мэдэрэлые дуранай ...руулжа шадаха, тэрэнэй ялагар Одон шэнги орой ...элтэхые, тиин байтараа байдалай хэра һүүдэртэ ...унэхые ородой агуулхэ үгөөр хөрөөлжэ шадаг...эн болохо Анна Ахматова мүн манайшье бүряад ...ы уянгада нүлөө үзүүлжэ, хөлөөхэн мэдэрэлээ ху... байна. Гадна мүн өөрөөшье эды үргэн ехэ Ази ...хараагаа хандуулжа, уянга соогуурнь орон ябаха ...ды үзэсхэлэнгүүдтэй үшэран, хаба бахаа хөнөөн, ...изэгыдхэн, бодолойнгоо эрхим үгэнүүдые хэлээб? ...л Анна Ахматова агуулхэ Ород гурэнэй эрхим ...абажа ябаһан түлөөлэгшэдэй түлөөлэгшэ, дэлхэйн ...ридэй Ододой нэгэн боложо, зүрхэ сэдьхэлээ ...йнгоо урда үнэн сэхэ байһанаа һүүлшынгээ агшам ...хижа шадаһан эрхимэй эрхим үринэрэйнь нэгэн.

...матова арбан нэгэтэй байхадаа, түрүүшынгээ шү... ...эн байна. Саашадаа бэлигээ мүлихэ бүрөө, Инно... ...менскийн «Китарис шэмэгтэ хайрсаг» гэжэ зохёол... ...ваха зуураа һонирхохын ехээр һонирхожо, хамагаа ...лан һандангүй үншаба. Эсэсэй һүүлдэ Анна Ахма... ...нскийн багшам гэжэ нэрлээ.

...нөөө Бүряадай олонитэ, Уран зохёолшодой хол... ...дэлхэй дээрэ уран бэлигээрээ мэдэгдэжэ болоһон ...реевна Ахматовагай түрэһөөр 100 жэлэйнь ойе ..., тэрэнэй уянгатай арад зоноо тэнилсуулжа бай... Поздэй шүлэгүүд тон шухала, хүн зоной сэдьхэлэй ...үргэдхэхэ хэрэгтэ эрхимэй эрхим бэлиг боложо ...э гү? Анна Ахматовагай ашата ябуулга тухай сце... ...ршуулганүүдые үншагшадай анхаралда табинаебди. ...э сценарийн ёһоор, хүдөөгэймнай эдэбхитэд наа... ...глэжэ, өөһэдынгөө мэргэжэл хөрөөлхэ бээ гэжэ ...е. Юундэб гэхэдэ, энэ мэтын ажаябуулганууднай ...лэ, литератураяа улам дээшэнь үргэжэ, хүнүүдэй ...дэлбэлжэ, орхигдожо байһан хөлэ бэшэгэймнай ...ерынгөө хөрэгтэ мордожо, хубилган шэнэдхэлгын ...дүүгэнэгэр орожо, хоорһон үгэ бэшэ, үнэхөөр бодо... ...танууд дээрэ арадайнгаа асуудалые шиидхэлсэхэ ...э мүн лэ өхээр найдагдана.

Ц-Д. ДОНДОКОВА,
Бүряадай АССР-эй арадай поэт.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «А. А. Ахматовагай портрет» (1928 он. Уран зураааша Н. А. Тырса). Энэ портрет Гурэнэй ород музейдэ байдаг.

ТАСС-ай фотохроника.

«Би шүлэг бэшэлгээ орхидоггүй байгааб. Шүлэгүүднил намайе үе сагтаймни, арад зокоймни шэнэ ажабайдалтай холбодог һэн. Шүлэгөө бэшэжэ байхадам, миний ороной баатарлиг түүхэн алхамда соностодог ритмүүд амин голни болодог байгаа».

Анна АХМАТОВА.

МАНАЙ АЙЛШАН–УЯНГА

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Хүндэтэ нүхэд, ирагуу үгэ дэмжэн ябадаг таанараа амаршалнабди!

2-дохи хүтэлэгшэ. Танай анхаралда — Анна Андреевна Ахматова.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Сэдьхэл зүрхэнэй мэдэрэлые харуулжа шадаһан, ирагуу үгэн Одон болоһон, мүн манайшье буряад уран үгэдэ мэдэрэлээ хубаалдан, нүлөө үзүүлһэн абжаа болохо Анна Андреевнагайнгаа...

2-дохи хүтэлэгшэ. Зуун жэлыень үнэргэхэ зуураа хүндэтэ ахемадайнай ирагуу үгэ буряад хэлэн дээрэмнай эдэлбэл! Сэдьхэл зүрхэндэ хэды удхата, бодолтоёо холбохо, һаналда гэрэл үгэхэ мэдэрэл болоноб?

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Анна Андреевна Россин Урда зуугтэ, Одессэдэ 1889 ондо үһан замай инженер-механигай бүлэдэ түрэһэн байна.

2-Дэхи хүтэлэгшэ. Бишыхан Анна анха түрүүн ород поздүүд соо Державин Некрасов хоёрые мэдэхэ болоо һэн.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Уданшьегүй А. С. Пушкинай уран бэлигтэ хамаг дура анхаралаа үгөө.

2-дохи хүтэлэгшэ. Агуулхэ ород поздэй нүлөө тон ехэ байжа, Анна басагахан 11 наһатай байхадаа, анха түрүүн шүлэг бэшэжэ эхилэ.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Саашадаа бэлигээ түлихэ, хурсадхаха ябадалдань Иннокентий Анненский тон ехэ нүлөө үзүүлһэн гэнэбди.

2-Дохи хүтэлэгшэ. Иннокентий Анненский «Кипарис шэмэгтэ хайрсаг» гэжэ зохёолынь һалан һөөдэнгүй үншахэ зуураа...

1-дэхи хүтэлэгшэ. Эсэсэй һүүлдэ энэ суута поздые багшөөмни гэжэ нэрлээ һэн. Тиинтэ-тиигээ.

2-Дохи хүтэлэгшэ. Энэн тухай тусгаар шүлэг бии ха юм.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Зай зай, үншал даа.

2-дохи хүтэлэгшэ. Үгы, ши өөрөө үнша.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Зай, зай (уншана).

Хэнийе багшам гэжэ
тоолонобиб,
Тэрэм һүүдэр шэнги,
һүүдэрээш орхингүй
үнгэрбэ.
Муушуулай хоро бэдэ
шэнгээжэ,
Муухай тэрэниие гүүб.
Маргаал хүлеэгээ, тэрэньш
алад үнгэрлэй.
Ажабайдал шэнэдхэгшэдые
дэмжэн,
Аласай дэлисэ хэмжэн,
Хамагай түлөө үгэбэшье
хүсео,
Хахан, амяа таһалдан
һүнөө.

2-дохи хүтэлэгшэ. Маргаал гэхэһээ, бидэ абжаа Ахматовагаа буряад заншалаараа маргаалаар үгтаха байгаабди.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Бай, бай, бай, хүлеэ. Дүүргээд орхиһуу.

2-Дохи хүтэлэгшэ. Тиигэ-тиигэ, намай хүлисэ.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Иннокентий Анненский «Би һохор үе сагайнгаа шадалгүйхэн үриньби» гэжэ гашуудалтайгаар өөр тухайгаа өөрөө хэлэһэн байна.

2-дохи хүтэлэгшэ. Иигээд хараад үзэхэдэ, Анна Андреевна Поэзиие осрыгөө хуби заяан болгоод байхадаа, багшынгаа зааварийн ёһоор, бүхы хүсэлөө үгэжэ, энэндэ хайша хэрэг байхагүй гэжэ хатуу хараа абаһан байжа магадгүй.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Тиимэньш тиимэ, тезд Анна Ахматовагай хэзээнһээ эхилжэ поэт гэһэн нэрэ зэргэ абажа ябаһыень хэншье хэлэжэ шадахагүй ха юм даа.

2-дохи хүтэлэгшэ. Мүнөө һанаад үзэхэдэ, үхибүүн ябахаһаа хойшо ирагуу найруулгын мандехын түлөө хэды хүгэ шадалаа үгэжэ тэмсээ гээшэб!

1-дэхи хүтэлэгшэ. Энэ хатуу тэмсэл эсэгэ басаган хоёрһоо эхилээ. Горенко гэжэ миниий обогоор шүлэгэй хойто тээ нэрээ табихыеш хориной гэжэ эсэгэнь басагандаа хэлэһэн байна. Тиихэдэнь хүгшэн эжыгээ эжын Ахматова гэжэ обогые Анна абаа бэлэй. Эндэһээ эхилээд лэ, Анна Ахматова тэмсэлэй хутагын эри дээгүүр ябаа. Зүгөөр ирагуу найруулгынгаа эршые нэгэтэшье һуладхаагүй. Хоригдоодшье байхадаа бэшэжэл байгаа.

2-дохи хүтэлэгшэ. Зариманда тэрэ хатуу үе сагта Анна Ахматовагай бэшэһэн найруулганууда хинаһада (цензурада) орохо байхадань, уулзаһаа ерэһэн нүхэдынь ямар нэгэ шэнэ зохёолыень сээжэлдэд гаргажа, уншагшадай анхаралда хүргэдэг байһан гэхэ.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Мүнөө болгоод хараад үзэхэдэ, агуулхэ ород поэтессын ажабайдал хатуу хэрэгтэй үе сагта хурса эри дээгүүр ябаһаншье һаа, уян зөөлэхэн сэдьхэлээ гам хэйрагүйгөөр дэбһүүлһэншье һаа, оюун бэлигынь нугаршагүй байжа, арад зондоо үгэхэ абьяасаа үндэр дээрэ абажа ябаа.

2-дохи хүтэлэгшэ. Маяковскийн хэлэһэнэй ёһоор, «гомдол ядаралһаа» үнэн сэхэ уянга зохёол бэелүүлэн, Анна Ахматова тон өөрын хоолойгоор, өөрын хараа бодолтойгоор шүлэглэнэ:

Хашаагай захаар ургаһан
Шарахан нямяа шэнгээр
Ямархан шорой боһоо
Ялбан шүлэг мүндэлөөд,
Ханхинан байхадань,
Таанад
Хаража шэртэжэ
хабархана бээзт.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Тэрэ хатуу сагта, тэмсэлэй үедэ Анна Ахматова нугаршагүй байһан ушарһаа Эхэ орон — Россидаа хамаг дураа, үнэн сэхэеэ үгөө! Ород хэлэндээ онсо анхаралаа табижа, уран үгыень хуби заяантаяа холбожо, арадайнгаа гүн руу шэртэн, газар дээрэхи амидарал, дуран тухай дүүнайнгаа хубшэргэдэ абажа, бодото байдал харуулан бэшэдэг...

2-Дохи хүтэлэгшэ. ...хурса бэлигтэй, хурса гуурһатай, үнэн сэхэ граждан аялгатай, хонгёо шанга дуутай шэнэ хүн ородой поэзидэ бии болон тодорбо. Блок, Маяковский шэнги, «Арбан хоёр», «Зүүнэй марш» бэшэжэ һаа...

1-дэхи хүтэлэгшэ. Анна Ахматова тусгаар амисхалтай, эрид сэхэ мэдүүлһэн үгэтэй шүлэг бэшэһэн юм:

Абяан зосоом дуудаа.
Аргадан дуудаа.
Алаа, ерэ наашаа, хая
Россигаа.
Шуһа халдаһан гарыеш
арилгахаб.
Шүүхираата ядаралһааш
абархаб.
Шэртэһэ зүрхэнһөөш
ходолжо хаяад,
Шэнэ нэрэ үгэхэб.

2-дохи хүтэлэгшэ. Зэбүүрхэжэ хэды дураа гутабашье:

Гаарангүй зохидхоноор
Гараараа энэ ебэ
бүтүүлнэб.
Аягүй хэлэлгэһээ заяамни
Амисхалаа хаагдан бү
бүтүүбхиг,—

гэжэ Анна Ахматова хөрюусаһан байна.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Анна Ахматовагай бэлигээ дэлбэлэн, зүрхэ сэдьхэлэй үгэнүүдые хэлэжэл байха үедэ хэды магтаал һайшаалнууд наярдаг, нэрдэг байгаа гээшэб!

2-дохи хүтэлэгшэ. Энэндэ һогтожо, нэгэтэшье хүлөө алдаагүй. Суута поздүүд Блок, Пастернак гэхэ мэтэшэлэн шүлэгүүдые хандуулжа бэшэдэг байгаа.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Баһа уран бэлигтэ зураашадшье, дүрэ портредыень зурадаг байгаа.

2-дохи хүтэлэгшэ. Ирагуу найруулгын бэлигтэй байхаһаа гадна бүхы дэлхэйн хүн түрэлхидэй байдал хараад, һанал бодолсо хэлэхэ ухаан байхадаа, Анна Ахматова ехэл удхатай, арадаа хүтэлбэрилэлсэхэ шадалтай байһан байна бшуу даа.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуулхэ дайнай ехэ үедэ Эсэ оронойнгоо эхэнэрнүүдтэ Анна Ахматова тангаригта үгөөр иигэжэ хандаа:

Мүнөөдэр инагтаяа
хахасабал, эхэнэр,
Үглөөдэр хахасалаа хүсэн
болгожо шэрээ.
Бидэ хэндэшье эрхэ-
мэдэлээ үгэхэгүйбди,—
гэжэ
Хүүгэдэйнгээ,
һүнэгшэдэйнгөө урда
тангаригланабди!

2-Дохи хүтэлэгшэ. Мордохынгоо хоёр жэл урда Анна Ахматовагай Итали ошоходонь, тэндэ Этна-Таорминай шан тэрээндэ барюулагдаа.

1-Дэхи хүтэлэгшэ. Харин тиихэдэ Англида Оксфордско университедэй хүндэтэ доктор гэһэн дипломой хайрые хүлеэн абаба. Иимэ нэрэ зэргэдэ хүртэхөө ошохоо ябахадань, СССР-эй Уран зохёолшодой холбоондо уулзашоо һэм гэжэ манай республикын арадай поэт Цырен-Дулма Дондокова хэлээ һэн.

2-дохи хүтэлэгшэ. Ороноймнай классигуудай нэгэн болохо, Тиимэһээ манай буряад литературада тон ехэ хайра нүлөөгөө үзүүлһэн, үнэхөөрөөл багшанараймнай дунда хэтын хэтэдэ, сахюусан болон, туг хюура дээрэмнай....

1-дэхи хүтэлэгшэ. ...алтаар бэшэгдэнэн агуулхэ ирагуу найруулгшадаа — Анна Ахматовадаа — зуун жэлэйнь ойдо магтаал дуугаа зорюулан, үнэхөөр сэдьхэл зүрхэнэй гэрэл Одон болоһон үндэр нэрые Мүнөө сагайнгаа Огторгойдо үргэн дуулая:

Дуун[1]

Шэнэхэн һара доро,
абжаа,
Шинии зургаан зула
бадарна,
Бэшэгытнай уншаабди,
һайн даа.
Инаг дулаахан
үгэнүүдтэнь
Этигээбди бидэ бултадаа.
Шэнэхэн һара доро,
абжаа.
Шинии зургаан зула
бадарна.
Танай носооһон зургаан
зула
Талымнай гэрэлтүүлнэ,
абжаа,
Тамарна огторгойгоор
һара,
Талаамни ерэбэ гү, хара.
Шэнэхэн һара доро,
абжаа,
Шинии зургаан зула
бадарна.

2-дохи хүтэлэгшэ. Харин Анна Ахматовагайнгаа уянгада үгэ үгэе. (Эдэ шүлэгүүдые һайнаар гоёор уншадаг хүбүүд, басагад уншахэ).

Харюу

Шэнэхэн һара доро
Шинии зургаан зула
аһаанам,
Бэшэгытнай абааб —
Һэриш этигэнэгүйб —
Инаг дулаахан үгэнүүдтэнь.
Гэрэлдэ өөрыгөө харанам,
Гэлынэ гайханам та бидэ
хоёры.
Сонхоор ехэ гэрэл тудана,
Солгёон үбэлэй амисхал
удана...
Та поздта,
Тиимэһээ зүрхэндэм
ойролта.
Танай носооһон зургаан
зула,
Тамарһан һара бии гэжэ
һанахада,
Талаамни баяраар энэнэ.
Бодоно гүт нам тухай,
Болошогүй мэхэ намайе
үрьхэлэнхай,
Уулзахаашье айнам
таитай.

1913 он.

* * *

Хара хүгжэмэй шарай
харашагүй,
Харагдан гээд, шүкгашана
харанхы руу.
Хараад, би нюуса
тэмдэгүүдыень таадаг
болонхойб.
Хара бэһэлигээ зүүгээд
лэ ябанхайб.

* * *

Хэды гоё һайхан ерээшыш
Хэзээдэш мартахагүйб,
мэдыш.
Баярлахе хүхихын
хажуугаар
Баһа бэрхэшээлшье гараха...

* * *

Мэдэлдэ ороошье һаа,
айгааб...
Мэнэ мэдэлээ табилдаад
лэ байгааб.
Олоһон хөнияа турүүнээ
Одото һүнийн дунда
үнэсөө бэлэйб.

Тон ехэ тангаригни

ОРОЛТО

Хамагаа нюухыем
зүбшөөгты:
Хэлэхэгүйб: хүбүүн гүб,
басаган гүб — нюуса,
Хэдытэйбиб баһал — нюуса,
Түрэһэн үдэрөөш
хэлэхэгүйб — нюуса,
Түхэл шарай, һүзэгөөш
хэлэхэгүйб — нюуса.
Нюугдахал юумээ хуу —
нюухаб,
Эгээл уран бэлиг лэ үгы
һаа,
Энээниие нюу болиш, үгыл
һаа, үгы...
Үшөө юун нюугдаха
байнаб — нюугты,
Шадахадаал — нюугты.
Энэ телефондошни үнинэй
этигэнэгүйб.
Этигэнэгүйб радио,
телеграфташье.
Эдэ бүгэдэдэ өөрымни
хуули байха.
Зүршүү зан харуулаашье
һаа,
Зүүдэндэшье ороже
магадгүйб,
Амжалта үндэрые абахаа
Али нэгэ зуг руу
Агааараар ТУ-да һуужа
ниидэхэгүйб.

1959 он.

* * *

Буйгаата февраль бурд
гээд,
Бушуухан саһата далика
һэжээд,
Үнгэрөөшье һаа, бү гайха,
Үлөөгөөл даа нарһан доро
ургыха.

* * *

Зүрхэ сэдьхэлээ алаха
аалши;
Үгтэһэн газарай һайхан
табисуур
Өөрөө хубилгажа
болохогүй бшуу.

* * *

Мартаха! Гайхуулхагүйт
энээгээр балай,
Намай зуу дахин мартажаш
болоо.
Зуу дахин хараааб үхэлэй
жолоо.
Магад, мүнөөшье үхэл
намай олоо.
Дуунайм аялга яалай,
Балардана үнэһэндэл
галай.
Үриин газартаа ороһон
таряаншаг,
Үнэһэн соохоо амидырһан
Гаруудишаг,
Сэнхир хухэ дайдадаа
Шэнээр шэнхинэхэ дахинаа.

1958 он.

* * *

Хэрбээ ши үхэл бол —
юундэ интэрээ уйланабши,
Хэрбээ ши баяр бол —
баяр иимэ байдаггүй,
адли бэшэш.

* * *

Архагар хада уула, тала
губи үбэртэлһэн,
Ази, ши — тоонтын ехэ
тоонтош!
Амисхалш тусгаар —
шатаама, номин хухэ.
Хуршэ орон хизаар шамда
Хүшэгэтэн үльгэршүү
үзэгдэнэ.
Һүрэг тагтаа Бирмэ руу
шэглэ,
Хүжэ Хитадай зуг руу
ниидэ.
Эндэ үндэр наһаар
бууралтан,
Элшэтэ халуугаар ууралтан,
Энээн доро залуугаа нюун,
Эды удаан соо шэмээгүй
һуугааш.
Үе саг хубилан бүүгаа.
Үгһаа үгта нангин
...ахилгата
Ууган Гэсэр богдынш
бүүсада бүүгаа.
Абай Гэсэрээ мандуулхадаш,
Амитан бүхэн Гэсэрэй
дүрэ абан дуулаа.
Шишье эдэетэ модоной
набшаар даллан,
Шэнэ үнэниие бадаруулан,
Түрэлхи хэлэн дээрээ
Түби дэлхэйн үмэнэ
зогсонош.

1944 он, Ташкент.

Поэмэ дээрэ һиилүүр

Бүдүүгэй, хатан гуа
дүрэтэй,
Набша ногоон зангяа
зүүнхэй,
Ехэ нэрэ солодо хүртэнхэй
Ерэбэлши даа эды
бүдүүгэй...
Адхарһан шуһан соохоо
абархадам,
Арайш иимэ бэшэ һэншы
даа, бэшэ.
Амжалтыеш хубаалдахагүйб,
хүхихэгүйб,
Асуултагүй, мэдэжэл
байнаш.
Харахадам һүни үнгэрнэгүй,
хабашье налабал,
Харин, ши, эзлжэндээ
Харанхы руу шэдэнгүй
абар.

Январийн 6, 1943,
Ташкент

Алдар солодо үхэл байхагүй

Орон дайдам!
Ши дахяад агуулхэш,
алдар солоороо яларнаш.
Эхэ хөөхэйгөө үлгыдэн,
энхэрэн бүүбэйнгээ дүү
дуулана.
Каспиһаа эхилээд,
Хойто мүльһэн далай
хүрэтэр
Эдир үеүүдэймнай
энхэ амгалан оршоно...
Үнэнэн болоһон
тосхонуудай орондо
үндэр байшангуудтай
хотонууд бодоно.

1950 он.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Үнөөхи дуугаа мүнөө дахин дуулалдая. (Барандаа дуулалдаха).

Шэнэхэн һара доро,
абжаа,
Шинии зургаан зула
бадарна.
Бэшэгытнай уншаабди,
һайн даа.
Инаг дулаахан үгэнүүдтэнь
Этигээбди бидэ бултадаа.
Шэнэхэн һара доро,
абжаа,
Шинии зургаан зула
бадарна.
Танай носооһон зургаан
зула
Талымнай гэрэлтүүлнэ,
абжаа,
Тамарна огторгойгоор
һара,
Талаамни ерэбэ гү, хара.
Шэнэхэн һара доро,
абжаа,
Шинии зургаан зула
бадарна.

2-Дохи хүтэлэгшэ. Анна Ахматова эрхим поэт байһан хадаа оршуулга бэрхээр хэдэг байгаа. Хитадай, Корейн, классическа бусадшье поздүүдэй шүлэгүүдые оршуулаа. Оршуулга тухайнь тусхай хөөрэлдөө хэхээр.

1-дэхи хүтэлэгшэ. Тиимэ. Бидэниие анхаралтайгаар шагнаһандатнай баяр хүргэнэбди. Поэт Анна Андреевна Ахматовагай түрэһөөр 100 жэлэй ойе имагтал манай орондо бэшэ, бүхы дэлхэйн олониитэ тэмдэглэжэ байна.

2-Дохи хүтэлэгшэ. Эндэ уншагдаһан Ахматовагай Шүлэгүүдые поэт Цырен-Дулма Дондокова оршуулаа. Анхаралтайгаар шагнаһандатнай баяр хүргэнэбди!

Хүшэгэ.

...ҮНХЭРЭН МҮНХЭРӨӨ

...томо поздүүд үхэ... ...Анна Андреевна Ах... ...49 оной июнийн 23-... ...1966 оной мартын ... барав. Энэл үдэр... ..., тэрэнэй мүнхэ на... ...н түүхэтэй. А. Ах... ...родой литературада ...ураа эзэлээ, ородой ...ада хэтэдээ үлөө. ...ородой бэшэ даа. ...поэзи шэнэ оронуудыг ...ын ороно, шэнэ хү... ...дьхэл зүрхые эзэлнэ.

Анна Ахматовагай ...хэдэн миллион хэнэ... ...ргэдэн гарана. Мүнөө ...тухай олон юумэн ..., олон үгэ хэлэгдэнэ. ...тэрэн тухай анир ...й һэн. Һанхан лэ тэ... ...ороможложо болохоор ...до үбгэниинь бүүдүу... ...лаа — томо поэт Николай Гумилев. Сталинай хэнээлтын газарта хүбүүгиннь зобожо байха. Зоболон соогуур зориг гэвшэ элиржэ гарадаг. Ахматова абяагүй байгаа, зүгөөр тэрэнь хашхераан мэтэ һэн.

Сталинска үзэл сурталай гол удамарша Андрей Жданов хараалай хамаг муухай үгэнүүдые Ахматовагай тэрхи дээгүүр адхаруулаа. Омог, өөһэдтэнь адли бэшэ хүниие бишыхан ждановуудэ хардадаг, гүрдэдэг һэн, тиихэдээ муу муухайгаа харуулхадаа, мурысэнэн шэнги бэлэй. Гэбэшье эгээл аймшагтай тэрээхэн үе сагташье хүнүүд дура сэдьхэлээ поздтэ мэдүүлэгшэ һэн.

«Хүл дээрэ бодоно хэрэгые хэн эмхидхээб!»— гэжэ уран зохёолой үдэшэдэ Ахматовагай бии болоходе, хүн зон хүл дээрээ бодожо, удаан альга ташаа амаршалаа гэжэ дуулахадга, Сталин гэнэн хөнгөроор гайхаһан байдаг.

Ахматова — ёнотойл поэт. Энээн тухай поэзиин элитэ нүхэд мэдэдэг байгаа. Дайсадыньшье энээниие тухайлдаг һэн. Уран үгын уугаа ехэ сэдьхэлэй һүлдэ болоһон хүн — Ахматова. Сталинай һүрөөтэ жэлнүүдтэшье, хүгжэлтын зогсошоһон үе сагташье, мүнөөдэршье, магад, хэтэ мүнхэдөө агуулхэ һүлдэ байгаа, байхашье.

Поздүүд — жүтөөрхүү зон. Тиимэһээ бэе бэеингээ һайн талые үсөөн лэ мэдэрдэг гээшэ. Харин Ахматовае Блок, Гумилев, Пастернак, Твардовский үндэрөөр сэгнэһэн байдаг. «Россин агуулхэ һүлдэнүүдэй нэгэн болохо замда тэрэнэй поэзи дүтэлжэ байна», — гэжэ Осип Мандельштам үридшалан хэлэһэн байдаг.

Хэрэгтэй үедэ хэрэм хаалта боложо үгэмөөр нэрэ зэргэшье, орденнуудшье Ахматовада байхагүй. Сэхьень хэлэбэл, наһанайнь наранай тонгойһон хойно итальянцууд Ахматовада «Этча-Таорминай» уран зохёолой шан олгоһон юм. Оксфордын университедэй хүндэтэ докторой нэрэ зэргые англичанууд олгоо.

Анна Ахматовагай хэшээл һургаал юун болоноб!

Хүн бүхэн, иланганаа уран зохёолшод ямаршье үе сагта хубилангүй, тэрэл зандаа байха ёнотой гэжэ һургана хаш. Зоболокойшье, баярайшье үедэ. Мартуулаадшье, алдар соло эдлэжэшье байхадаа.

Наһа барахынгаа урда жэлдэ Анна Ахматова ном хэбдүүлхэдэ, «Үе сагай гүйдэл» гэжэ нэрлэһэн юм. Үсөөхэн хүнүүд үе сагһаа сүлөө байдаг. Тэдэнэй дунда томо поздүүд. Тэдэ нүгшэдэггүй.

Гаврил ПЕТРОСЯН,
АПН-эй шэнжэлэгшэ.

...ЭТЭ НОМ... ...ОХЁОЛНУУДАЙНЬ ОРШУУЛГАНУУДҺАА

...заседанинуудай пре... ...ЦК-гай ажал ябуулг... ...гол һуури зэлэлэ. Э... ...элнууд түрүүшынхэ... ...добо.

Хаанта засагай хэ... ...ҮЗэсэгшэ Р. В. Мали... ...ҮСДРП-гэй ЦК-гай ... ...ороһонһоо уламжалалы... ...истэнэ һартинин ажа... ...олоһон уршаг та... ...үүд тухай хөөрэһэн ... ...овьевой дурсалганы... ...лжэлэл эндэ оруулаг... ...й мэдээжэ бэшэ ... ...уд, фото-зураг... ...іна.

ВКП(б)-гэй XV съ... ...й Политбюрогой ... ...алгабаряар 1927 о... ...й бэлдэһэн 20-до... ...й тэн үедэ СССР-... ...ахын ямар байде... ...й тухай А. В. Чаяно... ...г «Хамтын ажалай ... ...ан нинтэ гаршаг д... ...дэ, «Известия ЦК ... ...рналай 1919 оной ... ...мерой шэнжэлэл ... ...ые түгэсхэнэ.

...энэр халаанайнгаа ...үүргэнэ.
...долшод Эржэн... ...ка.

БАЛДУЕВАЙ ф...

...ниин зүрхэндэш
...нэлдаагүй:
...ренэб — ябаарайш
хамаагүй.
...гараашадта
сүлөөтэй —
...жаргалынь
түөөтэй.
...агүйб, гомдоногүйб,
зайлалши.
...р намайеш баалаха.
...ин бэеыем бү
таалалши,
...ин үхэл таалаха.
...шэмэрүүн үбэлдөө
...б юумэнинь үзэгдөө.
...эн нүхэрһөөм юундэ
...ки үлүүбши хэзээдэ!

* * *

...ядан уйлааб
халаглааб.
...рһэ буудал нэерһэй
гэнтэ!
...ин зүрхэм зобоо
гүниглаал
...аад шиниий хоороһон
гэртэ.
...үбшэниие мэдэжэ
гэмшэнэб,
...ин тэрэ замһаал
нялдаагүй:
...ренэб — ябаарайш
хамаагүй.
...гараашадта
сүлөөтэй —
...жаргалынь
түөөтэй.
...намайеш баалаха.
...ин бэеыем бү
таалалши,
...ин үхэл таалаха.
...шэмэрүүн үбэлдөө
...б юумэнинь үзэгдөө.
...эн нүхэрһөөм юундэ
...ки үлүүбши хэзээдэ!

* * *

...ядан уйлааб
халаглааб.
...рһэ буудал нэерһэй
гэнтэ!
...ин зүрхэм зобоо
гүниглаал
...аад шиниий хоороһон
гэртэ.
...үбшэниие мэдэжэ
гэмшэнэб,
...ин тэрэ замһаал
гэмшэнэб,

«УУЖАМХАН ҺЭНТЭР НЮТАГТАЙБДИ»

ДУЛСАН АБГАЙ

БУРЯАД ороныймнай эгээл зүүн захада оршодог Целиннын совхозой түбтэ эхэ һонин хүнүүдтэй танилсааб. Целиннын дунда нүргуулинин буряад хэлэнэй, литературын багша Цыренжап Дармаевна Рабдановатай хөөрэлдэжэ, эндэхи нютагай эдиршүүлые түрэл хэлэндэнь ягаад һайнаар нүргахаб гэһэн асуудал зүбшэжэ һуутарнай, аалиханаар үүдэн нээгдэжэ набтархан, ташарайгүй бэетэй наһалигай эхэнэр орожо ерэбэ.

— Мэндэ! — гэжэ урданай гүримаар мэндэшэлбэ. Бидэ тэрэл маягаарнь харюусабабди.

— Дулсан абгай, дээшээ гаража һуугты,— гэжэ уряад, Цыренжап Дармаевна намда хандажа: — Хүршэмнай, — гэжэ ойлгуулба. Уданшьегүй Жамбалова Дулсан Бакшеевна гэжэ обог, нэрэ, алдарыень мэдэхэ болобоб.

— Уран зурааша Цыренжап Сампиловые мэдэхэгта? — гэжэ Дулсан абгай намһаа асууба.

— Хараһанби. Лэгжэма басагантайнь институдта хамта һурааб, — гэбэб. —Педучилищида һуража байхадамнай, бидэнтэй ерэжэ уулзаа һэн, зүрагуудаа харуулаа һэн,— гэбэб.

—Хари, тиигэһэн лэ байха! Еэ дэлгэр сэдьхэлтэй хүн байгаа даа. Багадаа үншэржэ, Хэндэ, Могзоооноор ябаһан байха. Эндэнээ холо бэшэхэнэ Могзоон гэжэ газар бии юм. Могзооной станци бэшэ ааб даа. Московско трактые дахаад ябаа һаа, Сампиловай түрэлэн нютаг — Догно гээшэ холо бэшэ даа. Түрэ засагай бэлэг үгэһэн полуутарха машинаа «Улаан-Малшан» колхоздоо дам бэлэглэһэн юм. Мүнөөнэймнай Целинный гэжэ совхоз «Улаан-Малшанай» уг залгаһан ажахы байха. Мэдээ хүн аабзат даа. Үнөөхи машина бэлэглэһэн түхэйдань иимэ шүлэг бии юм һэн:

Уран зурааша Сампилон
Ууралта һайхан машинаа
«Улаан-Малшан» колхоздоо
Өөрынгөө гараар бэлэглэ.

Хэнэйшье зохёоһон юм, мэдэнэгүйб.,

— Зай, Дулсан абгай, еэ һонин юумэ дуулгабалта. Нютаг бүхэн өөрын дуутай байдаг гээшэ ааб даа. Энэ нютагайнгаа дуу хэлэжэ үгыт, — гэбэб.

—Болоно даа. Яаха һэм. Минии залууда иимэ дуун бии бэлэй. Мүнөө мартагдашанхай ааб даа:

Ургыгаар бүрхөөһэн нютаг байна даа,
Уужамхан һэнтэр бэшэ гэшэ гү!
Уранаар таталһан бэшэг байна даа,
Ушарһан нүхэрһөөм бэшэ гэшэ гү!

— Һэнтэр гэнэ гүт даа? — гэжэ лаблахадам:

— Тиимэ. Һэнтэр. Энээхэн Целиннын совхоз (урдандаа «Улаан-Малшан» байгаа гэнэбди). Һэнтэр гэжэ газарай тэг дунда байна гээшэ. Юрэдөөл, уужам һэнтэр нютагтайбди даа, — гэжэ Дулсан абгай сортоотойхоноор баталаадхиба.

Жаран юһэтэй Дулсан Бакшеевна Жамбаловагай залуу наһан хүшэр хүндэ эзэлнүүдтэ үнгэрһэн байна. Хорин нэгэтэй ябахадань, дайн эхилжэ, эрдэмдэ һураха сагшье олдоогүй, малшан болоо. Сэрэгтэ мордоһон хүбүүдэй, аханарай, эсэргэнэрэй орондо колхозой ажал сахилгын хатуу тэмсэл эхилээ һэн. «Улаан-Малшан» колхоз хүршэ Тэлэмбынгээ «Коминтерн» колхозтой нийлүүлэгдэжэ, нэгэ ажахы болоһон байгаа. Тиигээд лэ бүхы наһеэраа «Коминтерн» колхоздоо хүдэлөө. Һүүлдэнь ажахынгаа совхоз болгогдоходо, баһал Дулсан абгай мал ажалаа алдангүй ябаа. Хэдэн жэлэй саана «Улаан-Малшанай» отделени бэеэ даанаһан совхоз болоо һааб даа.

— Одоол һүнеэр удэрые хэжэ ябадаг бэлэйбди. Хабиржа-хабиржа, һүүлдэнь олохо абахашье юумэ алга. Үритэй гарабаш гүүлээлгүй һаа болоо, — гэжэ Дулсан абгай шарайгаа һүүдэртүүлэн хөөрэнэ. —Дайнай үеын медаль, юбилейнэ медальнууд бии. «Ажалай ветеран» гэжэ медаль барюулаа һэн. Ажал хэнгүй, амяа хараад һуугаа һаам, хэн намда медаль үгэхэ бэлэй гэжэ һанагшаб. Ажал хэнэндээ хүн дүүрүү болодоггүй юм даа!..

Дулсан абгайн хөөрөө шагнажа һуухадаа, энэмни һэнтэр нютагай үдаа хараха ажалшадай нэгэн байгаа гэжэ ойлгоо һэм.

ДОНИД АХАЙ

ДУЛСАН абгай гэртээ харихадаа, үбгэжөөлдөө нам тухай хэлэһэн байгаа ха: үглөөгүүр эртэхэн нэгэ үбгэн намайе һурагшалжа ерэбэ.

— Мэндэ! Донид Аюшеевич Абидуев гээшэб, — гэжэ өөрыгөө танюулба.

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гансахан ветеран манда үлэнхэй. — Донид Аюшеевич Абидуев гэжэ партбюрогой секретарь Эрдэни Пунцукович хэлээ һэн. Тэрэмнай Та гээшэгта? — гэжэ асуубаб.

— Тэрэ мүн даа, — гэжэ үбгэжөөл хүхюухэнээр харюусаба. —Үсэгэлдэр тантай уулзааша хүгшэнэй үбгэн гээшэб.

...Д. А. Абидуев 1916 ондо түрөө. Эхэ, эсэгэнь ганса хүбүүн байбашье, 1937 ондо һайн дураареа армида ошоһон байна. Монголдо хөөр жэл соо алба хээд, һүүлдэнь табигдахадаа, тэндээ манайхинай албаная газарта ажаллахаяа үлэбэ. 1943 он болотор тэндээ ажаллаа. Дүшэн гурбадахи ондо Кемеровэдэ ерээд худэлбэ.

— Долоон хүн ерээ һэмди. Эдихэ юумэ тулюур байгаа. Халяар эдихэбди. Тиигэжэ байтарнай, фронт эльгээгдэхэ дивизи эмхидхэгдээ. **Сталинска** дивизи гэдэг һэн даа. Тэрээндэ һайн дураарааа булта орообди даа. Новосибирскдэ сэрэгэй һүргуули хүүлээ. Намаршагаар һэн. Тиигээд лэ ябуулаа даа. Москва хүрэхэдэмнай, сэрэгэй хубсаһа, буу эзбсэг үгөө. Москвада хөөр-гурба хоноод лэ, фронт гараабди, — гэжэ Донид ахай нам-нам хөөрэнэ. —Калинин городой саана юун гэжэ город бэлэй даа? Белгород бэлэй гү?

— Белгородтнай үрдуур ааб даа. Воронеж Харьков хоёрой хоорондо, — гэбэб.

— Ай үхэжэ! Тиимэ бэлэй гү?

— Новгородые хэлэнэ бэшэгта?

— Тиимэ һэн хаш даа. Юрэдөөл, гал дулэн лэ бэлэй даа. Һара тухай дайлалдаа. Һара соо хоёр дахин шархатаа бшууб даа. Түрүүн хүнгөөр шархатааб, дала мүрөө. Һайн боломсоороо, һөөргөө дайнда орооб. Хоёрдохёе һомон тудахадаа, гайтайхэнаар хүрөө һэн. Зүүн гарни сөрбуугаарааа хуха бүүдүүлшоод лэ, арһандаа шаггалгдаад, һанжажа байгаа һэн, — гээд, еэ һорьботой зүүн гараа харуулна. — Талаан болоходоо, түрүүн намайе ергөлһан врачнууд байгаа. Намайгаа танижа, барһад, аргагүй баярлаа һэн. «Хүбүүн, бү голхоро. Амиды гээшэш!» гэлдээ һэн. «Гаршни гар болохогүйдөө дүтэ. Али тайрахамнай гү?» гэжэ һураа һэн. «Өөһэдөөл мэдэгты. Гер болохо үгыень таанер сэгнэгтыг» гээб. Зүбшэжэ үзөөд, яһыень эблүүлээд лэ таһа үяжархёо һааб даа. Москвааһа наанахана Волоколамскын госпитальдо хахад жэл хэбтэгбэб. Дүшэн дүрбэдэхи оной зун, намершагааршье гэхэдэ болохо даа, табигдаад лэ, гэртээ хүрэжэ ерэһэн хүн гээшэб. Эсэгэмни гээгдэһэн, эжымни гансаараа үлөөд байгаа һэн. Аяар гушан юһэн ондо гэрһээ гараа һэн гүби даа. Барһад, эмшэд гээшэшни хүиие абардаг отошонууд гээшэл даа. Гэрыемни гар болгожол һалаа бшуу даа. Хүрэдни багаханаар хүдэлдэг болоо һэн. Юумые бахим баржа шадахагүй. Хажуурай эшэ дүнгэхэтэй...

Хоёрдохи группын инвалидай саарһатай ерэшье һаа, нютагайхидайнгаа ажалдаа дарагдажа байхые хараад, Донид ахай миин һуугаа гээгүт? Үгы ааб даа. Адуушан, хонишон ябаа.

—Гахайл хараагүйб, — гэжэ өөрөө энеэнэ.

— Дайнай шагналнууд бии гү?

— Бии даа. Медальнууд. Эсэгэ ороноо хамгаалгын нэгэдэхи шатын орден байха. «Ажалай ветеран» гэжэ медаль бии. Сэрэгтэ ябахадаа, хоёр дахин баясхаланда хүртөө агша һэм. Харуулда һайн байһанай түлөө полкын командирһаа, һүүлдэнь ротын командирһаа.

Аниргүй һууд гээд:

— Юрэдөө, өөрынгөө намтар хөөрэхэшье гэжэ танда ерээгүй һэм. Һанаеем зобоодог нэгэ асуудал байна. Юун бэ гэжэ гү? Манай нютаг аршаан булагуудаар баян юм даа. Урсаа гэжэ нуур бии. Шабарынь саб сагаан, хурабшеадхадал. Эмтэй. Хүл гараа шабахада болохо. Уһыень халаагаад, хүнүүд торходо ородог. Могзооной Байсын аршаан хотын үбшэндэ һайн. Хото муутайшуул уһыень уугаад, һайн болодог. Сагаан-Морсын аршаан бии гэдэг. Хүртэдэг, нюдээ угаадаг. Эндэһээ дүшөөд модоной зайда, баруулжаа. московско трактын наана. Аршаан-Таала гэжэ бии, баруун тээ дүтэхэнэ. Хүртэдэг аршаан. Хүшэгөөрэй аршаан гэжэ Целиннэһээ арбаад модоной газарта. Нюдэнэй аршаан. Хойшоо хорёод модоной газарта Барагшанта гэжэ үндэр хабсагай бии. Тэндэһээ барагшан абтаха. Дээрэ юм даа, хүртэшэгүй. Нэгэхэн һомоор өөртөө хэрэгтэйе олохош. Суухасаан гэжэ үндэр хадада слюда бии юм. Тиигээд лэ эм домтой эдэ аршаан булагуудай хажууда гэр бараа барижа, санатори, курорт болгожо болодоггүй юм гү? Энэ асуудалыем засагай зүргаануудта дуулгыт гэхэ гээ хум.

— Та ангууша алтайт?

— Тиимэ. Ямар юумэн хуушартараа үнэрөө табихагүй гэгшэ бэлэй? Мүнөөшье бэеэ үгылхэгүйб. Нюдэмни һайн. Юрэдөө, минии гүйлтые бү мартаарайгтыл даа. Эрдэмтэд ерэжэ шэнжэлэг лэ. Би газаршан болуужаб, — гээд, өөрынгөө һанаһан хэрэгые бүтээгээб гэһэншүү баярааа хэлсээд, Донид ахай гэртээ хөрөө һэн.

Уужамхан һэнтэр нютагайнгаа аршаан булагуудые олондо туһатай болгохо тухай бодоможожо ябадаг Донид Абидуевичай асуудалда харюу олдохо аалам гэжэ энэ тэмдэглэл бэшэһэмни ойлгосотой бээ?

Ц. ДОНДОГОЙ.

Доржо Цыдендамбаев

НАЙМАН МҮРТЭЙ ГУНИГАЙМ ЗҮРГЭ

Халюуран халюуран намаалдаг
Хабарни хаана удаарнаб даа.
Хүлгүүлэн сэдьхэлым тамалдаг
Хаанмни юундэ һанагданаб даа.
Набшахан намаагаар шарладаг
Намарни гэнтэ алтарнал даа.
Сэнгүүхэн сагуудаа шаналдаг
Сэдьхэлни юундэ уярнаб даа.

Хадын хаяагаар хаймадаһамни,
Хамаг сэсэг задарһан шэнги.
Ханилһан шамаяа дурдаһамни,
Халуун зүрхэм шэмшэрнэл — мэдэ.
Халюухан нугаараа ябахадамни,
Хүхэльбэ нуурнууд шэмшэрһэн шэнги.
Хэлсээтэ шамаяа дурдаһамни,
Холын одондол эмниһэн шэнги.

Мэндэеэ мэдэлсэе,
залуугайм нүхэр,
Мэгдэнгүй дурсаяа ошоһон
жэлнүүдээ,
Ошоһоноо, олоһоноо,
гээгдэһэнээ,
Олзолһоноо, орхиһоноо
согсолоё.
Һайхан һаруул бодол соогуур
Һарын толоноор, наран
доогуураа
Мэгдэнгүй наһаяа эдлэе,
нүхэр,
Мэндэеэ мэдэлсэн ябаа,
аяараа.

Нюдэмни гэнтэ юундэ
анилдабаб,
Эсэһэнэй эхии эрьебэ гү!
Найган эндэ юундэ алдабабиб,
Элэжэ эбэрһэнэй үзэгдэл гү!
Энээн мэтые адаглажа ябангүй,
Энгэр зүрхөө дорьбоонгүй,
Эдлэхэ наһанайнгаа
хэмжүүрээр
Эжэлшэн жаргаяа даа
ашатайгаар.

Эмниг хүлэг үүрһэн дошхоржо,
Эмнигшэнээ унагаахаар
будхана.
Эмээлдээ бэхи эзэндээ
голхоржо,
Эрбэгэр шэхэеэ һэхэн уярна.
Элдин нугынгаа эмнигые
таниба.
Эжэл һүрэгһөө таһарһандаа
үйдаба.
Эжэл һүрэгтэнь амаруулаад
унахабди,
Эмээлэйнь тохом зөөлөөр
тохохобди.

Аза талаан хүлеэжэ
Абындаа амһайжа бү хэбтэ.
Арга шадалаа гаргажа,
Ажабайдалдаа шунга.
Аягүйхэн үгэ амалан
Арад соогоо бү нэтэрэ.
Амитан зоной туһада
Арюухан ябажа үгэ.

Һайн хэрэг, сагаан буянгые
Һаргаама нарантай сэгнэнэм,
Харанхы мунхаг хэрэгүүдые
Хагсуу һүнитэй сасуулнам.

Сэгнэжэ эдэнине унтанагүйб,
Сэбэрлэжэ бодолоо эсэнэгүйб.
Һаргаама наран харанхые
гиигүүлхэл,
Һайхан байдал маанадаа
гоёохол.

Тэсэн, үгсэн тэгүүлхэ
Түгшүү зүрхэм, аргаара.
Эжэлшэн наһандаа ханилха
Эжэлхэн амарагни, энхэрэ.
Энхэрһэн эелдэр мэдэрэл соош
Элшэтэ гэрэл бадарһай,
Арюухан сэдьхэлэйш худаг соо
Алтанхан үнэн яларһай.

Улаан хадын хяра дээгүүр
Улаабхилан сахилган һүнэнэ.—
Мунинха сагай үе гэрэлтүүлжэ,
Мүнөө үеын гэрэл энэ
бутарнал.
Ойндом үнгэрһэн сагыем
гэрдэнэ,
Ойлгоном, ерээдүйем
гэрэлтүүлнэ.
Үнгэрхэ наһан сахилгаандал
сахилха,
Үнтэйхэнөөр тэрэнээ
мээхэйрэн эдлэел!

ЭХЫН ЖАРГАЛ

Байгша оной майн 20-до Хэжэнгын районой Эдэрмэг тосхондо литературын еэх һайндэр болоо һэн. Уран зохёолшо Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ музей нютаг дээрэнь нээгдээ. Шэнэ нээгдэһэн музей хараһанай, тэндэхи дунда нүргуулитай танилсаһанай һүүлдэ, нютагай клуб соо еэх концерт болоо һэн. Концертые энэ нютагай хүбүүн артист Владимир Гунзынов хүтэлбэрилөө.

Владимир Гунзынов дахин залда хандахедаа: — Манай дунда холын Энэдхэгэй эрхэтэн, Москвада һүрадаг ерээдүйн эрдэмтэ Рамешвари Сингх бии. Хүндэтэ Рамешвари, сценэ дээрэ гаража энэдхэг һайхан дуугаа бэлэглыт! — гэбэ. Иимэ юумэ хүлеэгээгүй айлшан уряал тогтоожо абаха ёһотой болобо. Залда хандажа хэлэхэ Рамешвариин эзэлжэн болобо: «Марина, намдаа туһалыш!». Зал соо хүхеэн. Хүүеэн. Оло хэлүүлэнгүй сценэ дээрэ байһан Рамешваритай эзэргэлэн түхэреэн сагаан шарайтай буряад басаган зогсобо. Нэгэн-хоёр үгэ өндалдаһанай удаа, басаган дуулажа захалба. Хүбүүн дүнгэн дэмжэбэ. Зэдэлһэн дуун буряад, ородш хэлэн дээрэ бэшэ, харин хиндби хэлэн дээрэ гүйсэдхэгдэбэ. Альга ташалдаг... Тэрэ зориггой басаган хэн бэ гэхэдэ, Марина Балдано болоно. Манай суута драматург ябаһан Намжил Гармаевичай басаган. Энэ һайндэртэ олон буряад басагад — залуу эрдэмтэд ерээ һэн.

Сценэ дээрэ эзэлжэтэ дуун зэдэлжэ байна. Хитад торгоор хэлэн оёһон энгэртэй, туруутай хара хилэн буряад хубсаһатай басаган бултандамнай танил — Дарима Дугданова!

Теэд мүнөө миниг анхарал ондоо юумэн хандуулба. Гэнтэ шагнан гэнээмни, хажуудамни һүүгаша эдэрмэгэйхид: Даримын эжы тээ тэрэ һууна, — гэлдэбэ. Харахадамни—намһаа холо бэшэ, баруун гар тээмни хүдөөгэй юрын буряад эхэнэр, шэг шарайнь сценэ дээрэ дуу дуулажа байһан басаганайхитай адли түһөөтэй. Шарайнь тунгалаг баяраар гэрэлтэнхэй даа! Ондоо юун байха һэм!?

Поэт Георгий Дашабыловай үгэ дээрэ хүгжэмшэ Анатолий Андреевэй зохёоһон «Хэжэнгэмни» гэжэ дуу гүйсэдхэлгэ дүүрэжэ, альга ташалган болоно. Хүтэлбэрилэгшэ Владимир Гунзынов «Энэ зал соомнай Даримын эжы һууна. Цыпилма Санжиевна, бодожо бээ харуулагты!»— гэбэ. Жаргалтай эхэ энэ зрилтые дүүргэхэ баатай болоо һааб даа.

Концертын дүүрэһэн хойно зорюута ошожо гарынь барибаб. Хэдэн үгөөр андалдажа дуугаралсабабди, Цыпилмаа Санжиевна Сандакова хсөр хубүүн, гурбан басагатай. Даримаа дээрэһээ хөёрдохи үхибүүниинь болоно. Дулма гэжэ дүү басаганиинь баһа дуулахадаа бэрэх. Дугдан Гармаевич Дамбаев гэжэ нүүрынь наһа баранхай юм байна. Даримын эсэгэ бухы наһаараа түрэл колхозоодоо, тиигээд совхозоодоо хүдэлһэн намтартай. Даримын эхэ мүнөө наһанайнгаа амаралтада гаранхай. Цыпилмаа Санжиевнаһаа залуудаа хэр дууша һэмта гэжэ асуухаяа мартажархёсб. Зай, теэд яахаб?

Эсэгтээ тогтожо хэлэхэ үшөө нэгэ зүйл байна. Ушар юуб гэхэдэ, партийн Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь К. Д. Лубсандоржиев концертын урда тээ клуб соо болоһон баяр ёһололые ородоор хэлэжэ нээһэн байна. Буряад совет литературын үндэһэ һүүри табигша Хоца Намсараевай 100 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, нэн түрүүн ородто үгые буряадаар хэлэжэ, баяр ёһололые нээхэ байгаа.

Энээнтэй дашарамдуулан нёдондо жэлдэ Яруунын районой Ульдэргэ нютагта болоһон зунай найр нааданай эхилые һанаандаа оруулнаб. Тиихэдэ колхозой түрүүлэгшэ Л. Д. Цыбикжапова баһал ородоор хэлэжэ, тэрэ буряад найр наадые нээгээ агша бэлэй. Мүнөө сагнай хубилаа. Али бухы хүгжэлтын тогтоһон он жэлнүүд хойно үлөө. Тиимэ тула энэ мэтэ хэмжээ ябуулганнуудые үнгэргэхэдөө, ородто үгые буряадаар хэлэдэг заншалтай болохо гээшэ тон шухала гэжэ һанагдана. Элидхэл гү, али суглаан саашадаа буряад нютагта үндэһэн хэлэн дээрэ ябуулагдаха эзэргэтэй.

Түрэл хэлэнэйигээ, буряад үг изагуурайнгаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябаха саг тулажа ерээ! Энэ талаар манай Буряадай радио һайн жэшээ харуулдаг. Үглөө бүхэндэ буряад диктор түрүүлжэ, радио шагнагшадаа буряадаар амаршалдаг ха юм.

Бидэ буряадуудбди. Түрэл газар дайдадаабди. Иимэ байха ёһотой! Иимэ ёһо заншал республика соогоо һаа хаанагүй дэлгэрхэ эзргэтэй гэжэ ехэтэ һанагдана.

Эдэрмэг тосхондо болоһон уран зохёолой һайндэрнөө ложо ерэһэн олзотоёо уншагшадтай хубаалдаха гэһэмни энэл даа.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Минии түрэһэн Баруун-Бургалтай нютагай хүн зон иимэ нэрэтэй шог дуулуудые хэр үгһаа абан өөһэдөө зохёожо дууладаг байгаа.

Жэшээнь, 1853 ондо минии таабай Найдан-Нима Цыбик хоёрой (эхир түрэһэн) үендөө хүрэһэн, хорюул тайлганда, милаангуудта уряалаар ерэһэн аха заха Түбшэн Галсанов иигэжэ дуулаһан байгаа. Тэрэ дуунай хэды үнинэйшье һаа, ама дамжан ерэһэндэнь хэды урматай гээшэб даа.

ЯАНА ГЭЭШЭБ?

Хүнды түлеэ сабшажа
Хүйтэндэ бэлдэбэ — яана
гээшэб!
Хүгшэн хүнтэй гэрлэжэ
Хүбүүтэй болобо — яана
гээшэб!

Үмхи түлеэ сабшажа
Үбэлдэ бэлдэбэ —
яана гээшэб!
Үбгэн хүнтэй гэрлэжэ
Үхитэй болобо —
яана гээшэб!

1927 ондо Бургалтай нютагаймнай Балдан Будаев, Санжа Банзаракцаев, Гаган Будаев гэгшэд Хяагта хотоһоо ханьһ часынуудые (ходик) асержа саг харадаг болоһон байгаа. Тэзд уданшьегүй нютагаймнай залуушуул иимэ дуу дуулаадаг болошоһон юм:

Томоотой айлшадаа
урнһан аад,
Тооможогүй үгтахадаа —
яана гээшэб!
Тоншууртай часыгаа
харахадаа
Толгойгоо маажаба —
яана гээшэб!

Гэргэнтэйнь айлшадаа
урнһан аад.
Гэмшэлтэй үгтахадаа —
яана гээшэб!
Гэнжэтэй часыгаа харахадаа
Гэзэгэеэ маажаба —
яана гээшэб!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ нютагаймнай залуу бэрэдүүд болон басагадай дууладаг байһан нэгэ иимэ дуун һанаанһаам гарадаггүй. Энэ дуунай авторнууд Тогоошо Гармаева, Цыпил Мункуева, Дэмбэрэн Доржиева, Дудаари Далаева гэгшэд олон үхибүүдэй эжынүүд болоноһой, һайн һайхаараар ажаһуулаһан зандаа.

Хойто боорини хайлааһан
Холтоһоо хатаба —
яана гээшэб!
Холшор залуу бэшэхэн аад,
Хонохом гэхэдээ —
яана гээшэб!

Үндэр боорини хайлааһан
Үндэһээ хатаба —
яана гээшэб!
Үетэн залуу бэшэхэн аад,
Үнжэхэм гэхэдээ —
яана гээшэб!

Харин мүнөө үеын ажабайдалые ажаглажа, хараже ябахада иигэжэ дуулахада таараха шэнги байдаг:

Хадаһаа эхитэй бэшэхэн аад,
Харлатар һалхилба —
яана гээшэб!
Харахые хөрөһөн бэшэхэн
аад
Хамсыгаа шуухадаа —
яана гээшэб!

Үндэрһөө эхитэй бэшэхэн
аад,
Үрхиртэр һалхилба —
яаба гээшэб!
Үзэхые үзэһэн бэшэхэн аад,
Үбсүүгээ шаахадаа —
яана гээшэб!

Нютагайнгаа зоной дунда ябахадаа һонирхожо эдэ дуунуудые суглуулһан байнаб. Арбаад гаран болонхой. Тэрэнһээ гадна буряадаймнай мэдэжэ дуушадай хэды олон иимэ нэрэтэй дуунуудые дууладагынь баранда мэдэжэ ха юм даа.

Цыбикжап НАЙДАНОВ.

Михайловка тосхон.
Захаамин.

КАМЕРНА ДУУНАЙ КОНЦЕРТ

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Зүүн Сибириин соёлой институдай доцент Людмила Степанова олохон жэлэй түршада камерна концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэрэ хадаа жэл бүри тиимэ олоншье бэшэ һаа, тон һайнаар бэлдэһэн дуунуудаа гүйсэдхэжэ, камерна дуунда дурагайшуулые баясуулдаг гээшэ.

Һаяхан соёлой институдай актова зал соо Людмила Степановагай концерт болобо. XVIII—XIX зуун жэлнүүдэй хүгжэмэй классигууд Джордани, Понкьелли, Лист, Верди, Глинка, Чайковский гэгшэдэй оперонуудай аринуудые, инаг дуранай романснуудые тэрэ мрагуу һайханаар гүйсэдхэжэ, шагнагшадые баясуулба.

А. ЛЕСОВИЧЕНКО,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Һайнда һайбар жороо,
Мууда модон мунса,
Һохор нохой — хусаһан
тээшэ,
Һогтуу хүн — дуулаһан
тээшэ.
Эрэлхэг хүн өөртөө
гомдодог,
Үлбэр хүн нүхэртөө
гомдодог.
Үрн түлбэрөөрээ сагаан,
Өөхэн зузаагаараа сагаан.
Һайн нэрые хүнэхэдэ
олдохогүй,
Муу нэрые хүнэхэдэ
арилхагүй.
Даб дээрэ дабхар гэр
баридаггүй юм.
Даб дээрэ дахаа
тайладаггүй юм.

КРОССВОРД

Хажуу тээшээ: 1. Ябаган дугы. 4. Тэбхэр шэрдэг. 8. Үхэр хамартай арьяатан 10. Буряадай АССР-тэ урдадаг гол. 12 Гэрэл үгэдэг хэрэгсэл. 13. Яһатай сэмгэн. 14. Жороо хүлэг. 16. Жэлэй нэрэ. 17. Хии аман. 18. Япон мүнгэн. 19. Гуталай үлгэсэ. 21. Тодхуурта түрхидэг тоһон.

Дээрэһээ доошоо: 2. Тураг ан. 3. Үнгэрһэн үе, жэл. 5. Эрэ хүнэй нэрэ. 6. Нарай үхибүүн үбдэбэ. 7. Нойртой хүн. 9. Дүтэ хүн. 10. Амилхы орган. 11. Дабхар хазаар. 12. Тураһан малай шэрхэг, нооһон. 15. Табан хушуун. 19. Түгэд эм. 20. Барюул.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, театрнүүдта

ГАСТРОЛИ ИРКУТСКОГО ТЕАТРА МУЗЫКАЛЬНОЙ КОМЕДИИ (в помещении театра оперы и балета)
Замок с секретом — в 12, Графиня Марица — в 19-30,
ВОСТОЧНО -КАЗАХСТАНСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ТЕАТР ДРАМЫ ИМ. ДЖАМБУЛА (в помещении Бурятского театра драмы)
Две бабы-яги — в 12, Диоген — в 19.
Фестиваль Бурятской драматургии (в помещении Русского театра драмы)
Ши минии бурханши — Баянгольский народный театр Баргузинского района — в 19-30,
«ДРУЖБА»
Неразлучная пятерка — в 10, Крокодил Данди-II (2 серии). Тайна Буэнос-Айреса — в 12, 15, 18-10, 21.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал — Мужчина и женщина — в 9-30, 14-10, 18-50, Мужчина и женщина 20 лет спустя (2 серии)— в 11-30, 16-10, 20-50, Зеленый зал —Легенда о Нарайяме (2 серии)— в 10, 12-50, 15-20, 18-10, 20-40.
«ЭРДЭМ»
Короткое замыкание — в 9-40, 11-20, 13, 14-40, Враг мой— в 16-20, 20, Работа над ошибками — в 18, 21-30.
«ОКТЯБРЬ»
Попутного ветра, синяя птица — в 9-40, 11-10, Данди по прозвищу крокодил — в 12-30, 19, 21, Кинг-конг (2 серии) —в 14-30, Кинг-конг жив — в 17.
«АРШАН»
Бах и Брокколли — в 17, Вам, что наша власть не нравится? — в 19 (удл.), 21.
«ВОСТОК»
Новые похождения кота в сапогах — в 13-30, Долгая разлука (2 серии) — в 15, 18, 20-30, Впервые на экране Сумасшедшие на стадионе — в 23.
«БАЙКАЛ»
Отряд Трубачева сражается — в 16-30, На следующее — в 18-30, 20-30.
ВИДЕОЗАЛ «ЛУЧ»
Приключения Спаса и Н... в 18-30, Вам, что наша власть не нравится?—в 20, 21-40.
ВИДЕОЗАЛ «ОКТЯБРЬ»
Корабль-призрак — в 10, С... лая личность — в 11-10, Приятель бога — в 12-50, 20-30, Кумир — в 14.
ВИДЕОТЕКА (ул. Иванова, ...)
Сказки Андерсена — в 11, ... погоди — в 12, Черный ... пан — в 14-40, Корона Рос... ской империи, или снова ... ловимые — в 16-30, Френч ... кан — в 19.

М А Н А Й
АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, Северобайкальск—35-73, п. Хоринск— 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35 Н-00588. Заказ № 145. Индекс 04613

ХУРИМ ТҮРЫН ҮРЕЭЛНҮҮД

Урдуураа гараһаниие
үндалуулжа,
Хойгуураа гараһаниие
хонуулжа,
Хамартаа хан гэхэ
ханяадагүй,
Толгойдоо тон гэхэ үбшэгүй,
Уг заншалаа сахижа,
Түрэлхидөө хүндэлжэ,
Түрэһэн хүүгэдээ
хүмүүжүүлжэ,
Жаргажа ябахатнай
болтогой!

ХЭН, ХААНА ОШОХОБ?

Июнийн 24. Хотын ажалшадай амардаг, парк соо 14 часһаа «Байгаали ба бидэнэй үхаан бодол» гэһэн конкурс үхибүүдэй дунда үнгэргэгдэнэ. 17 часһаа 21 час болотор парк соо олон тоото хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэхэ юм.

Июнийн 24. Соведүүдэй талмай дээрэ 12 часһаа арадай хатар, дуунай ансамбльнуудай концерт наадан дэлгэгдэхэ.

Июнийн 25. Энэ үдэр Улаан-Удэ хотын залуушуулай һайндэр үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба. 11 часһаа эхилхэ һайндэрэй программа иимэ: Революцийн талмай дээрэ ярмаг эмхидхэгдэхэ, техническэ училищинуудай, институдуудай уран һайханай бүлгэмэйхидэй концерт наадан зэдэлхэ юм, Соведүүдэй талмай дээрэ дуу, хатар эмхидхэгдэхэ, аукцион, лотерейнууд үнгэргэгдэхэ байна. Мүн тусхай автобусуудаар город соогуур аяншалга эмхидхэгдэхэ, теплоходоор Сэлэнгэ мурэн дээгүүр сэнгэхэдэ болохо юм. Талмайнууд дээрэ эдеэ хоол элбэгээр наймаалагдаха.

Июнийн 25. 14 часһаа 21 час болотор хүгжэмтэ дуу, хатар, элдэб янзын нааданууд эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

Советскэ Союзай Геройнууд Сергей Орешковэй, Дарма Жанаевай нэрэмжэтэ паркнууд соо июнийн 25-да «Залуушуулай үдэр» гэһэн үдэшэ 18 часһаа эхилхэ юм.

СэнхиР экр...

УХААЛАН ЗОХЕОГШОДОО УРЛАН НАРИЖУУЛАГ...
ДАЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ...

Москва. 7.30—«120 м... 9.30— Багахан концерт. ... Гэрэй академи. 10.15— ... фильм. 10.25— Москвада... ледэй артистнуудай ... рондын VI конкурсын ... дуудай түгэсхэлэй ... 14.25—Кинорежиссер Т. ... вэй фильмүүд. «Лютый» ... менфильм). 16.00 — ... асуудалаар хөөрэлдөөн. ... —«Социалис ороноудта»... — «Очевидное-невер...» гэһэн дамжуулга. 19.00— ... хоорондын шэнжэлэл. ... Солдат дуунай фес... 22.00— Время. 22.35—Т... зор харагшадай ... 22.55—«Аншлаг, аншлаг». ... —«Һуниин тэнгэй урда б... лээр».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ...

Москва. 9.00—Үглөөнэй ... настика. 9.15—«Хүдөөгэй ... хэрэгүүд». 10.15— Шэнэ ... 10.25—Ухаалан зохёогшо... урлан нарижуулагшадай ... тэ баримтата фильмүүд. ... — «Низами»— уран ... фильм. 1-дахи, 2-дохи ... Гитарын абяан эзэдэлна... (Азербайджанфильм). 13... —«Манай һанаае зобоодо... т